

Újpesti

Helytörténeti
Értesítő

2025. március
XXXII. évfolyam 1. szám

Nem vagyok éppen a parkett ördöge – ezt ma már sajnálattal konstatalem. Finom lenne, ha etekintetben is volna mire visszaemlékezni: szédítő keringőkre, andalító slowfoxokra, vérpezsdítő rumbákra. Szmokingokra, csokornyakkendőkre, keménygallérokra. Bálókra, táncestélyekre, farsangokra.

De hát azok az évtizedek, melyek ifjúkoromra estek (ez direkt volt!) nem éppen ezekről szóltak. Így aztán sosem tanultam meg rendesen az angol keringőt, ahogy nem tanultam meg zongorázni sem, és teniszezni sem tudok. A mi nemzedékünk biciklizett, focizott, ultizott és füstös házibulikon beatzenére rángatta a lányokat farmer-nadrágban. A város gazdag polgári kultúrája Csipkerózsikaként, porlepetten szendergett a málló vakolatú falak mögött.

Bezzeg a felmenőink tudtak élni. (Amíg hagyták őket.) A két háború között bálók és táncestélyek tapostak egymás sarkára, külön ünnepeltek a város előkelőségei, a művészek, az iparosok (képünkön például az Ipartestület asztalos szekciójának táncvígalmát láthatjuk, e pillanatban a mesterek viszik táncba, megfontoltan, ahogy illik, a mesternéket), külön ünnepeltek (persze megfelelő felügyelet mellett) az ifjúság, a legényegylet, a leányegylet és a búr (tudják, ez az újpesti búr, a Búrtelepről) a búrkalappal.

Az újságok részletesen felsorolták a bálók programját, a nyitótáncot lejtő párok nevét, a büfé kínálatát, és a tudósítók olyan mondatoktól sem riadtak vissza, hogy az eseményen megjelent „a város katolikus intelligenciájának számos vezető tényezője”.

Aztán jött a háború. Most akkor ki irigyeljen kit? □ *Jolsvai András*

Táncvilág Újpesten

„Tánciskola. Van szerencsém a n. é. közönség figyelmében [sic!] ajánlani tánciskolámat, mely Újpesten az özv. Wilburgerné-féle vendéglői helyiség nagy termében létezik. A tanfolyam 10 hétig tart: a tanítás minden kedden, csütörtökön és szombaton történik. Beiratkozni lehet Lőrincz-utcza 80. sz. vagy az oktatás helyén; tanítási díj 6 frt; az oktatás zongora mellett történik. Mély tisztelettel Schiffer Sándor, táncztanár.” (Újpest és Vidéke, 1886. augusztus 22.)

„Táncvizsga. Az »Újpesti kath. legényegylet« tánciskolájának növendékei f. hó 26-án a »Polgári kaszinó« disztermében zártkörű táncvizsgát rendeznek. A növendékek ez alkalommal Novotny Antal okl. tánczmester vezetése alatt a »keringő, négyes, tipegő, lausé, csárdás, körmagyar, lengyelke, pea de qualre és pas de patiné« tánczokat fogják bemutatni. A vizsga kezdete este 8 órakor. Vizsga után a vendégek tánca kezdődik, amely reggelig tart.” (Közérdek, 1900. február 22.)

„F. é. január hó 24-én és 25-én délután nagy számu és előkelő közönség előtt vizsgáztak le Rotter Malvin tánczmesternő polgári leánysiskolai növendékei. Az első napon a kezdők csoportja 15, – második napon a haladók csoportja 20 tánczot mutatott be, még pedig annyi bájjal és oly meglepő kecscsel, a mely épp ugy dicséretére vált a növendékeknek, mint a tánczmesternőnek. [...] Kiemeljük, hogy a kezdők például a „Pas de quatr a la coquette”-et, a „Trotzköpfchent” és a „Menuet” nagyon kedvesen járták el, a haladók pedig a „Palotás”, „Körmagyar”, s „Toborzó” nemzeti tánczainkon kívül, a roppantul komplikált „Lancier”-t is oly szabatosággal tánczolták végig, mintha egytől egyig balletnek lettek volna a tagjai. A [...] vizsga után [...] a komoly táncvizsgából kedélyes táncmulatság fejlődött ki mind a két napon.” (Közérdek, 1903. január 29.)

„E hó 15-én nyitotta meg az »Újpesti Kereskedő és iparosifjak önműködési köre« táncz-tanfolyamát. A Colosseum terme rég

látott ily szép fiatalságot együtt, szöszke és barna kis babák, gavallér ifjak jelentek meg ez alkalomra [...]. A kör elnöke Tanács Dezső [...] szép szavakban nyitotta meg az estélyt s átadta ünnepélyesen a táncziskolára vonatkozó összes okmányokat s az intézkedés jogát Tihanyi tánczrendezőnek. Majd pedig tánczra perdültek akik tudtak s akik nem, azok pedig epedve várják, hogy minél előbb bevezetessenek a tánczművészet titkaiba [...]” (Újpesti Közlöny, 1905. október 22.)

„Redlich Gábor újonnan épült tánciskolája Újpest, Ferenc József-tér 5. Az összes tanfolyamokra a beiratkozások megkezdődtek [sic!], külön gyermek és diák csoport. Szinpadi és alkalmi táncok tanítása. Különóra egész napon át, a legujabb táncok tanítására u. m. Scharleston, Tangó stb. Egyben szives tudomásul adom, hogy helyiséget matine, hangverseny, lakodalmak, multságok, valamint külön társaságok részére átengedem.” (Újpesti Napló, 1926. szeptember 11.)

„Újpesti fiatalok az Országos Társastáncbajnokság győztesei között

A Kulturális Szemle keretében ez év júliusában megrendezett budapesti és országos társastánc-bajnokságon megmutatták, hogyan lehet felhasználni a társasági táncot is [...] a szocialista nevelésre, a fiatalok formálására.

Az Újpesti Tánciskola növendékei közül a KISZ Budapesti Bizottsága öt táncospárt hívott meg a Sportcsarnokban megrendezett budapesti társastánc-bajnokság elődöntőjére. Az elődöntőben, melyen 42 táncospár indult, a legjobb 16 pár között 4 pár újpesti volt.

Ezek közül Bárány Mariann a Berzevicsy Gizella Közgazdasági Technikum és Illés Károly a Landler Jenő Gépipari Technikum diákjai a harmadik helyet érték el [...].

Az országos társastánc-bajnokság szép és nemes küzdelmében, ahol hat táncból (bécsi keringő, tangó, angol keringő, csárdás, swing, csa-csa-csa) mérték össze a fiatalok tudásukat, végülis Bárány Mariann és Illés Károly a második helyet szerezték meg [...]” (Újpest, 1963. augusztus)

(Összeállította: Krizsán Sándor)

Az Újpesti Helytörténeti
Alapítvány lapja

Alapító szerkesztő:
KADLECOVITS GÉZA

A szerkesztőbizottság elnöke:
HIRMANN LÁSZLÓ

A szerkesztőbizottság
tiszteltetbéli elnöke:
DR. SIPOS LAJOS

A szerkesztőbizottság tagjai:
DR. HOLLÓSI ANTAL
DR. KÖRÖS ANDRÁS
ROJKÓ ANNAMÁRIA

Szerkesztő:
ROJKÓ ANNAMÁRIA

Munkatársak:
IVÁNYI JÁNOS
KRIZSÁN SÁNDOR
LŐRINCZ RÓBERT
SZÖLLŐSY MARIANNE

Számunk szerzői:
CSAPÓ ZOLTÁN *sporttörténet-kutató*
DÉRI GYULA (BAYARD) *író,*
újságíró, lapszerkesztő
HIRMANN LÁSZLÓ *tanár,*
gimnázium-igazgató
DR. HOLLÓSI ANTAL *sebészfőorvos,*
ny. orvos igazgató
IVÁNYI JÁNOS *okl. építőmérnök*
JOLSVAI ANDRÁS *író, szerkesztő*
KECSKEMÉTHY ISTVÁNNÉ
ny. kereskedelmi referens
DR. KÖRÖS ANDRÁS *ny. kúriai bíró*
KRIZSÁN SÁNDOR *gyűjteménykezelő*
LASZIP GÁBOR *történész*
MAJLÁTH MIKES LÁSZLÓ *újságíró*
DR. SIPOS LAJOSNÉ *ny. iskola-*
igazgató
SZÖLLŐSY MARIANNE *helytörténeti-*
gyűjtemény-vezető

Kiadja: Újpest Önkormányzata

Műszaki szerkesztő:

GELLÉRT KATALIN

Nyomdai kivitelezés:

SPÁCIUM BT.

Felelős vezető: KOÓS GÁBOR

Digitális archívum:

ujpest.hu oldal, „Kerület” menüpont

Újpesti

Helytörténeti
Értesítő

2025. március
XXXII. évfolyam 1. szám

Az Újpesti Ipartestület Asztalos Szakosztályának bálja (1930-as évek) (Forrás: Neogrády László Helytörténeti Gyűjtemény)

1	JOLSVAI ANDRÁS <i>Báli szezon</i>
	Múltidéző
2	<i>Táncvilág Újpesten</i> Összeállította KRIZSÁN SÁNDOR
	Tanulmány
4	LASZIP GÁBOR <i>Futball és világháború 1944 őszén, 1. rész</i>
	Közlemények
8	DR. KÖRÖS ANDRÁS <i>Polgári élet Újpesten a 20. század első felében, 1. rész</i>
11	DR. HOLLÓSI ANTAL <i>Az „Aszpirinpalota”</i>
13	CSAPÓ ZOLTÁN <i>Huszonkét hónap lila-fehérben</i> <i>Emlékezés Keleti Ágnesre</i>
15	MAJLÁTH MIKES LÁSZLÓ <i>Hogyan lett apám humorista, 2. rész</i>
17	KECSKEMÉTHY ISTVÁNNÉ – SIPOS LAJOSNÉ <i>A napközis táborban, Újpesten</i>
19	KRIZSÁN SÁNDOR <i>Újpesti „nagyprojektek”</i> <i>közlekedési változásai, 3. rész</i>
21	IVÁNYI JÁNOS <i>Harmincöt éves az újpesti metrószakasz,</i> <i>1. rész: Az Újpest-Városkapu állomás</i>
23	BAYARD <i>Újpesten (részletek)</i>
	Híres újpestiek
25	HIRMANN LÁSZLÓ <i>Bodánszky Gusztáv</i>
	Interjú
28	SZÖLLŐSY MARIANNE <i>A társastánc nemcsak szórakozás,</i> <i>hanem illemrendszer is</i>
32	Helytörténeti hírek

Futball és világháború 1944 őszén, 1. rész

Az 1930-as évek második felében az európai háborús készülődés egyre erősebben éreztette hatását Magyarországon is. A hitleri expanzióval először 1938 tavaszán „találkozott” a magyar labdarúgás, amikor az Anschluss során a Németország által bekebelezett Ausztria megszűnt létezni, ezért az április 24-re tervezett osztrákok elleni válogatott mérkőzést már csak Bécs–Budapest néven, a fővárosok közötti találkozóként rendezték meg. Az osztrákok természetesen a világbajnokságon sem vettek részt és az Európa-kupától is távol maradtak, míg klubcsapataik betagozódtak a német labdarúgó bajnokságba és nem indultak a Közép-európai Kupában (KK). 1939 késő nyarán a világháború előszele még komolyabban meglegyintette a magyar válogatottat. A nemzeti tizenegy mindössze öt nappal Lengyelország lerohanása előtt játszott Varsóban, de mivel a találkozóról repülővel utaztak vissza, így szerencsésen hazaértek. A háború kitörését követően a nemzetközi

futballélet átrendeződött. A válogatott mérkőzések alig néhány szomszédos és közeli országra korlátozódtak. A KK-t utoljára 1940-ben írták ki, de akkor sem fejezték be, a klubcsapatok 1940-től alig játszottak nemzetközi mérkőzéseket. Az 1942-es világbajnokság elmaradt.

Az országhatáron belül is éreztették hatásukat a hitleri eszmék. 1938. május 29-én érvénybe lépett az első zsidótörvény, aminek az év őszén már közvetlen következménye is jelentkezett a magyar futballban: az Országos Testnevelési Tanács (OTT) döntése értelmében zsidó versenyző nem képviselhette a magyar színeket Olaszországban és Németországban, és a magyar csapat külföldi túráján zsidó kíséző sem lehetett jelen. 1939 október elején Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter rendeletben tiltotta meg, hogy több sportágban, így a labdarúgásban a zsidók hivatásos oktatók legyenek – Guttmann Béla, az Újpesttel ezen a nyáron bajnoki címet és KK-t nyert vezetőedző talán előzetesen értesült a készülő rendeletről, így egy hónappal korábban távozott a klub kispadjáról.

Az 1939. május 5-én hatályba lépett második zsidótörvény 5. paragrafusára vonatkozott a labdarúgó-szövetségre, a 17. és 19. paragrafusára a sportegyesületekre. Ugyan a zsidótörvény értelmében nem kellett volna teljesen „zsidótlanítani” a szövetség és a klubok vezetését, de a sportélet legmagasabb szintű irányítói a zsidótörvény szelleme által vezérelve elérkezettnek látták az időt, hogy „megtisztítsák” a labdarúgó-szövetséget. 1939. június 19-én Keresztes-Fischer felfüggesztette az MLSZ önkormányzatát és a szövetség élére dr. Gidófalvy Pál személyében miniszteri biztost, a Déli Labdarúgó Szövetség korábbi elnökét nevezte ki. Bár a változást hivatalosan a válogatott csapat szerény eredményeivel indokolták – a világbajnokság óta játszott hét találkozóból egyetlen meccset sem tudott megnyerni Magyarország – Gidófalvynak valójában három fontos feladatot kellett vég-

Az Újpesti bajnoki vacsorája 1939-ben. Aschner Lipót elnök köszönti az aranyérmes csapatot, balján Gidófalvy Pál MLSZ biztos ül (részlet) (Forrás: Magyar Olimpiai és Sportmúzeum)

rehajtania a magyar labdarúgásban. Vissza kellett szorítania a zsidókat a labdarúgó-szövetségben és annak szerveiben, „új szellemet” kellett meghonosítani a sportágban, és elő kellett segítenie, hogy a klubok vezetőségeiből is kikerüljenek a zsidó származású vezetők. Gidófalvy első nyilvános szereplésére 1939. július 3-án került sor, amikor az Egyesült Izzó kultúrházában tartott újpesti bajnoki vacsorán hosszas felszólalásában jelezte: „Működésemnek a májusi vihar a jelképe. Sebeket fog szaggatni, de a vihar után a levegő megtisztul majd. Szerves, rendszeres, tervszerű munkát akarok a magyar labdarúgás egész területén és a magyar futball értékét nem elvesztett mérkőzésekből ítélem meg”.

A legtöbb klubcsapat – Guttmann sikerei ellenére – az 1930-as évek végén már többnyire keresztény edzőket, és döntő többségében – ellentétben a '10-es, '20-as évekkel – keresztény játékosokat alkalmazott. Azonban a futballcsapatok legfontosabb vezetői posztján, intézőként zsidó származású személyek működtek közre. Az intézők vitték a klubok pénzügyeit, szervezték a nemzetközi túrákat, szereztek bevételt, igazoltak játékost és képviselték a klubot a szövetségben. 1939-40 telén az Újpest csapata külföldi túrára indult Jugoszláviába. Akkor a szabályok már egyetlen külföldi országba sem engedték zsidó kísérő utazását a csapatokkal. Az újpestieket azzal vádolták meg, hogy Langfelder Ferenc intéző a törvények ellenére a csapattal tartott.

Bár nem ismerünk hivatalos rendeletet az intézők belföldi szerepének korlátozásáról, de a legtöbb klubnál 1940-41-ben gyorsan kiszorultak a zsidó vezetők, és egyben lecserélődtek a bajnokság résztvevői is. A korábbi társadalmi egyesületekből alakult, általában nagytőkések által pénzelt népszerű profi-klubok közül csak a legerősebbek maradtak talpon, 1940 után gyakorlatilag csak az Újpest és a Ferencváros. 1939-ben megszűnt Újpest második számú klubja, a Phöbus, és idény közben a Nemzeti is, de vidéken is megindult az „örségváltás”: a Sabaria helyét a szombathelyi Haladás vette át, a miskolci Attilát a diósgyőri DiMÁVAG, míg a Debreceni Bocskay FC-t a Debreceni VSC „váltotta”. A fővárosban pedig a Szürke-taxi, a Gamma, a csepeli Weisz Manfréd FC,

a pesterzsébeti Lampart és a BSZKRT csapatai is csatlakoztak az élvonalhoz. A profi-klubok helyét a MÁV és más nagy, gyakran hadipari állami vállalatok csapatai vették át. A legfájdalmasabb azonban a magyar futballsport addigi legeredményesebb klubjának elvesztése volt. Az asszimilálódni vágyó fővárosi zsidó nagypolgárság klubját, az MTK-ból lett Hungáriát rengeteg támadás érte zsidósága miatt. Végül az egyesület közgyűlése 1940. július 8-án a zsidó Brüll Alfréd elnököt nem volt hajlandó leváltani, inkább kimondta feloszlását. A klub amatőr csapata, az MTK tovább szerepelt a másodosztályban, ám 1941-ben Gidófalvy felfüggesztette a játékjogukat, mivel zsidó és lengyel menekült játékosok is szerepeltek a csapatban. Annak ellenére, hogy a klub a játékosoktól megvált, és a vezetőségében is végrehajtotta az „árjásítást”, a játékjogát nem kapta vissza, így 1942-ben a kék-fehérek eltűntek a magyar labdarúgásból. Stadionjukat – bizarr módon – a Magyar Országos Véderő Egyesület kapta meg használatra.

A polgári klubok eltűnése és a vállalati csapatok megjelenése mellett a korszak fontos jelensége volt a Magyarországhoz visszacsatolt területeken működő klubok feltűnése a bajnokságban. Elsőként a Kassai AC vehetett részt az 1939/40-es NB I-ben, majd 1941-ben a Nagyváradi AC, a Kolozsvári AC és az Újvidéki AC is bemutatkozott a magyar élvonalban. Az új klubokkal megerősödött első osztályú bajnokságot 1941-ben még a Ferencváros nyerte az Újpest előtt, azonban 1942-ben új bajnokot avattak, a más csapatokból kikerült játékosokból összeállított csepeli Weisz Manfréd FC végzett az első helyen. Ezzel 1903 után tört meg a nagy hármas, az Újpest–

Az Újpesti Torna Egyesület 1942. évi január hó 31-én délután 3 órakor a Tungsram-kultúrházban tartandó közgyűlésére összehívott		
j e l ö l é s e k :		
Diszelnökök:		
Bethlen István gróf	Hess Pál dr.	Preszly Elemér
Elnök:		
Aschner Lipót (nem kerül választásra)		
Társelnökök:		
Bay Zoltán dr.	Lengyel János	
Jankovich Dénes gróf	Rajcsányi Miklós	
Alelnökök:		
Kis Zoltán	Pintér Ferenc	Szalay Sándor dr.
Lévai János	Seres László dr.	Telegdy Árpád

Az UTE tiltakozásul nem töltötte be az elnöki pozíciót (részlet) (Forrás: Magyar Nemzeti Levéltár)

FTC–MTK trió egyeduralma és nyerte el új csapat a bajnoki tróféát. 1943-ban újra a csepeliek nyertek, ám ezúttal már a politikai rendszernek jobban megfelelő elnevezéssel, Csepel FC néven. Az 1943/44-es bajnoki címet – első vidéki csapatként – a Nagyvárad szerezte meg, sosem látott fölényel, 13 pontos előnnyel. Miközben Nagyváradon a bajnoki címet ünnepezték, a Nemzeti Sport arról tudósított, hogy 1941 októbere és 1944 májusa között 124 sportklubot oszlattak fel. A klubok részletes listájához a feloszlás okát is megjelölte a sportnapilap. Leggyakoribb okként a „harcos zsidó vezetésű egyesület”, „cionista egyesület”, „a gazdag pesti zsidók klikkje”, „zsidó szabadkőműves egyesület” vagy „liberális szellemű klub” és ezek különböző kombinációit jelölték meg.

A magyar labdarúgás „zsidótlanítása” 1942 elejére fejeződött be, amikor a klubokból minden zsidó származású vezető és sportoló kiszorult. Újpesten ez Aschner Lipót elnök és Langfelder Ferenc intéző-igazgató kényszerű távozásával járt, míg a csapatból Vidor (Weisz) Józsefnek, a fiatal és tehetséges csatárnak kellett távoznia. Aschner – a mauthauseni koncentrációs tábor megjárva – a Tungstram konzern segítségének köszönhetően túlélte a vészkorszakot, az Újpestről 1944 nyarán bevagonírozott Langfelder és a munkaszolgálatos frontkatonaként beteg szovjet hadifogságba került Vidor azonban a holokauszt áldozata lett.

Magyarország 1944. március 19-i német megszállása nem hozott újabb változást a magyar futballban, annál fontosabb hatása volt azonban a háború Kárpát-medencébe érkezésének. A meginduló bombázások során először 1944. április 23-án zavarta meg légiriadó a bajnoki mérkőzés lejátszását, de igazán komolyan csak 1944 nyarától veszélyeztették a futballmérkőzéseket a támadások. A vezetőit veszített Újpest 1942-ben még ezüstérmes lett, 1943-ban azonban csak a 7., 1944-ben az 5. helyet szerezte meg és élcsapatból középcsapattá vált. Az új szezonban azonban jó szereplésben reménykedtek a Lilák, hiszen a fiatal játékosok – a sajátnevelésű Szusza, Király, Várnai, Sárdi-Spanyik és Széphegyi, vagy a Tokodról igazolt Pozsonyi Ignác – egyre jobb teljesítményt nyújtottak és szerepük is meghatározóvá vált a csapatban. Az edző, az AS Romától előző év végén hazatért Kertész Géza kezei között remek együttes formálódott.

Az 1944/45-ös bajnokság augusztus 27-én vette kezdetét – azokban a napokban kezdte meg a szovjet hadsereg az erdélyi és kárpátaljai hágók támadását. A szezonrajtnál ott volt a másodosztályból frissen feljutott Ungvári AC, illetve a baloldali Vasas SC is. Utóbbit bár be nem szüntette a hatalom, de átnevezte, miniszteri biztost nevezett ki az élére, és az egyesület színeit is megváltoztatta: a fém munkások sárga-kék mezben előbb Nemzeti Vasas, majd Kinizsi néven szerepeltek. Az első forduló nagy meglepetéssel indult:

Újpest–Ferencváros labdarúgó mérkőzés (Forrás: Magyar Világbírók 1078. – 1944. november; filmbiradokonline.hu)

A Debrecen 2:1-re legyőzte a Ferencvárost, ahol nyáron Jaross Andor belügyminiszter vette át az elnöki posztot. A többi mérkőzésen papírforma eredmény született, az esélyesek győztek egy kivétellel, az Ungvár–Újvidék találkozó ugyanis elmaradt. Az eseményekről a sportnapilap rendkívül szűkszavúan tudósított: „Az Újvidék csapata szombaton délután 4 órakor rendben megérkezett Ungvárra. Ekkor már biztos volt, hogy a rendőrség csak zárt kapuk mögött engedi lejátszani a mérkőzést. Vasárnap délelőtt még rosszabbodott a helyzet, mert légiriadó volt. A mérkőzést, mint késő délután értesültünk, nem tartották meg”.

A valós okokról nem tájékozódhattak az olvasók, hiszen a Nemzeti Sport nem vett tudomást sem a politikáról, sem a háborúról. A találkozó valójában azért maradt el, mert 27-én három hullámban szovjet bombatámadás érte a várost, tizenegy bombázógép – köztük négy B-24 Liberator – által. A támadásnak a légórtalom teljes csődje miatt 30 halálos áldozata lett. A harmadik hullám fél 10-kor érte el a várost, amikor az újvidéki csapat játékosai és a játékvezetők a szálloda kerthelyiségében reggeliztek, illetve a korábban reggelizők akkor már a város különböző pontjain tartózkodtak. A szálloda előtti parkra és a kerthelyiségre hat bomba hullott, így a rengeteg repesztalálatot elszenvedő Benedek partjelző azonnal meghalt. Súlyosan megsérült, majd aznap éjjel a kórházban életét veszítette Mészáros István, a bácskai csapat edzője, a korábbi válogatott újpesti csatár és tréner, továbbá Halácsi játékvezető is. Megsérült az Újvidék játékosai közül Kulinyi Ferenc és Csillag János, akinek később amputálni kellett a bal lábát. Ezek voltak a „körülmények”, amelyek miatt elmaradt a mérkőzés.

Az Ungvár végül három mérkőzést tudott lejátszani az élvonalban szeptember közepéig, de a kelet-magyarországi csapatok meccsei a Kolozsvár, a Nagyvárad és a Debrecen utazási nehézségei miatt sorra elmaradtak. A hadi események félbeszakították a bajnokságot. Szeptember 17-én az Újpestnek Kolozsvárra, a Szolnoknak Csepelre kellett volna utaznia a bajnoki sorsolásnak megfelelően. Mindkét mérkőzés elmaradt. A Nemzeti Sport ezúttal is szűkszavú volt, és csak két nappal később közölte, hogy „közbejött akadályok”

miatt „nem tudtak tovább menni” és „nem utazhattak el” a csapatok a mérkőzésekre. Az Újpest előző nap este szállt vonatra, és a játékosok döntő többsége már pizsamában a lefekvéshez készülődött a hálókocsokban. Egyszer csak nagy kiabálást hallottak: „Újpest! Újpest!”. Az ellenkező irányból Szolnokra érkező vonaton a másnapi ellenfél, a kolozsvári csapat játékosai érkeztek, akik az aznapi kolozsvári bombázást követően, és a közeli tor dai csata eseményei miatt menekültek Budapestre. A kolozsváriak figyelmeztették az újpestieket: Kolozsvárt már lebombázták, és hamarosan Szolnokra érnek a repülőgépek, azonnal meneküljenek a vasútállomásról! Mindenki leugrált a vonatról, a csomagjaikat az ablakokon át dobálták ki az újpesti játékosok. Egy teherautóval az állomás melletti mezőre siettek, és miközben visszaöltöztek ruhájukba, végignézték, ahogyan a bombázók porig rombolják a szolnoki pályaudvart. Ha a menekülő kolozsváriak nem figyelmeztették volna időben őket, valószínűleg a teljes újpesti csapat odaveszett volna.

Életveszélyben lehetetlen volt futbalozni, így az MLSZ a negyedik fordulót követően a Nemzeti Bajnokság beszüntetése mellett döntött és kiírta a félidényes Hadi-bajnokságot kizárólag budapesti csapatok számára. A hét fővárosi NB I-es csapatot öt másodosztályú helyi klubbal egészítették ki, hogy 12 résztvevő szerepeljen az újrakezdődő szezonban. A fővárosi egyesületek már lejátszott egymás elleni mérkőzéseinek eredményeit megtartották, míg a vidékiek elleni eredményeit törölték. Ezt követően hosszas huzavona indult a vidéki klubok és a szövetség között. A Szeged, a címvédő Nagyvárad, a Szolnok, a Salgótarjáni BTC és a legharcosabb az NB I-et vezető DiMÁVAG sem volt hajlandó beletörődni abba, hogy nem játszhat a bajnokságban, és főleg az érintette őket negatívan, hogy játékosaik sorra hagyták el a klubokat és igazoltak át a fővárosi csapatokba. Több ötlet is felmerült a vidékiek részéről: költözés a fővárosba, ideiglenes egyesülés egy budapesti klubbal, vagy minden meccsük fővárosi pályán történő lejátszása. A frontvonalhoz legközelebb fekvő Ungvár, Debrecen és Kolozsvár klubjai azonban nem vállalták a mérkőzéseket. (Folytatjuk...)

DR. KÖRÖS ANDRÁS

Polgári élet Újpesten a 20. század első felében, 1. rész

Újpest fellendülésének jellemzője, hogy a település 1840-es megalapítását követően a szőlősgazdák mellett főként mesteremberek: bőr- iparosok, fafeldolgozók, kereskedők telepedtek le, ami a 19. század második felétől megalapozta a település intenzív iparosodását és rohamos fejlődését. A lakosság gyors ütemű növekedését segítette a község Duna melletti kedvező fekvése és a szabad letelepedés, valamint iparművelés is. A népesség megnövekedésével szükségképpen együtt járt az elemi, majd középiskolák alapítása, és ezáltal a polgári, értelmiségi lét alapfeltételeinek megteremtése. Egyre több diplomás szakembert, tanárt, ügyvédet, műszaki vezetőt számlálhatunk nagyközségünk, majd városunk lakosai kö-

zött. Mit jelentett a polgári életmód Újpesten a 20. század első felében? Hogyan élte mindennapi életét egy értelmiségi család, milyenek voltak lakásviszonyai, munkaidőn kívüli elfoglaltságai, társadalmi kapcsolatai, szórakozási lehetőségei? Ezekre a kérdésekre is választ kaphatunk édesanyám, dr. Kőrös Endréné dr. Fraknóy Veronika kéziratban fennmaradt „Családom története” című írásából, amelynek témánk szempontjából legjellemzőbb részleteit tárjuk – némi összekötő szöveggel – olvasóink elé.

Letelepedés és otthonteremtés

A szerző családja bemutatásával és Újpestre településével kezdi a családtörténetet. Anyai ágon dédapja, Szentes József az újpesti iskolaszék első elnöke volt, a másik dédapa családja később, Nagyszombatból [ma: Trnava, Szlovákia] érkezett ide. Apai nagyapja vasúti gépészként dolgozott a MÁV-nál, majd saját cséplőgépével járta a vidéket, béraratásoknál dolgozott. Szüleiről a következőképpen ír: „Édesapám 1891-ben, Dunapentelén [ma: Dunaújváros] született. Újpestre költözésük után az elemi felsőbb osztályait már a Virág utcai iskolában végezte. Középiskolába a [pesti] Lovag utcai fiúgimnáziumba járt, majd 1913-ban a Budapesti Királyi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi karán szerzett diplomát. Önkéntesként végigharcolta az első világháborút, két harctéren (az orosz és az olasz fronton) is harcolt. Hősies helytállásáért 1925-ben vitézi címben részesült. Ekkor magyarosította a nevét Frankról Fraknóyra, így családunk ezt a nevet viselhette férjhezmenetelünkig”. [...] „Édesanyám, Kanovics Hedvig [Szentes József lányának, Szentes Ferikének és Kanovics Zoltán MÁV tisztviselőnek a lánya] 1895-ben született. 1909-ig az újpesti polgári leányiskolában, majd 1910-től az angolkisasszonyok budapesti váci utcai elemi tanítóképző intézetében tanult, ott szerzett 1913-ban elemi nép-

A Fraknóy lányok – balról: Veronika, Éva és Hedvig –, 1938-ban

iskolai tanítói oklevelet. 1917-től kinevezték az őriszentpéteri elemi népiskolába, ahol egészen férjhezmeneteléig tanított. 1918. június 15-én férjhez ment Frank Gyula főhadnagyhoz. Ettől kezdve aktív tanítónői pályafutása befejeződött.” [...] „Szüleimnek négy gyermeke volt: három leány és egy fiú. Szüleim nagy szomorúságára kisfiúk 1924-ben, agyhártyagyulladásban meghalt. Én 1926-ban születtem.”

A család a nagyszülőkkel együtt előbb a Toldy [ma: Langlet Waldemar] utcában, majd a Kossuth utcában lévő lakásban élt. Később került sor önálló családi házuk felépítésére. Erről édesanyám így ír: „Édesapám 1930-31-ben építtette Mikszáth utcai házunkat. Munkahelyétől, a Postatakarékpénztártól kedvezményesen kapott telket Balatonalmádi üdülőtelepen, azt eladta és megvette az újpesti telket a gróf Károlyi családtól. A ház építője Fülöp Ferenc rákospalotai építőmester volt. A víz- és csatornarendszer tervezését apám jó barátja, Bajthay Rezső végezte. A házba beépített szerelvények az akkor kapható legkorszerűbbek voltak.” [...] „A ház telke körül a vízvezetékálózat még nem volt kiépítve, így a kerti kútból villanymotor húzta fel a vizet és osztotta szét a ház csőrendszerébe. A földszinten, a lakásba felvezető lépcsőházban volt elhelyezve a motor, ezt a helyet mindig is »motorszobának« hívtuk. Amikor a városi vízvezeték kiépült, a motort Édesapám lebontatta.” [...]

„A motorszobából az udvarra vezető ajtó előtt volt kutyank, Bobi élettere, ő a nyári meleg, illetve a téli nagy hidegek elől behúzódhatott a motorszobába.”

A szerző a családtörténetben részletesen beszámol a família mindennapjairól, édesapja hivatásáról, édesanyjának a család életében betöltött szerepéről, az iskoláiról és szabadidős elfoglaltságairól is.

Mindennapi élet

„Édesapám Újpest város életében komoly szerepet játszott. Az újpesti vitézek járási hadnagyként és az Újpesti Frontharcos Főcsoport elnökeként több országos szervezet újpesti részlegét irányította. A Magyar Királyi Postatakarékpénztár tisztviselőjeként egészen a vezérigazgató-helyettségig jutott. Emellett

ügyvédi tevékenységet is folytatott: a Postatakarékpénztár és Észak-Pest vármegye ügyésze volt. Újpesten a Kolozsvári utca 33.-ban Polgár Sándor ügyvédtársával ügyvédi irodát vezetett heti két délutáni fogadóórában. Heti egy délutánon ingyenes jogi tanácsadást adott az Újpesti Szociális telepen.”

„Anyám, a mater familias kezében volt a család életének irányítása: a háztartás és a gyermeknevelés. A háztartási munkát anyám irányításával alkalmazott (cseléd) végezte. A cseléd reggel 6-kor begyújtott a felső szinten elhelyezett kazánba. Először édesapám kelt fel, és mielőtt elindult a hivatalba, körüljárt a kertünkben. Megfigyelte gyümölcsfáink és bokraink fejlődését napról napra. Három sárgabarack, egy dió, három körte, egy ringló, egy meggy és kb. 20 őszibarack fánk volt. A kert belső sarkában, ribizlibokrok voltak, egy elkerített, négyzetes rész szélén. Ezen belül volt a hintafánk, egy ülőkés- és egy gyűrűhintával. Ugyanitt volt egy kb. 2 m²-es kiskert nekünk, gyerekeknek. Itt kísérleteztem krizantém-nemesítéssel, több-kevesebb sikerrel. A kertet már gyerekkorom óta ápoltam. Anyám tízórait készített nekünk: kis fonott uzsonnatáskánkban mindig vajas-szalámis zsömlét kaptunk zöldpaprikával, csíkos szalvétában. Az iskolában fizettünk be tejszóra vagy kakaóra. Az iskolába villamossal vagy gyalog mentünk. Egy kisszakasz (tantusz) volt három megálló a városközpontig (Újpest akkor még önálló város volt). Éva nővérem később a tanárképzőbe és egyetemre vonattal ment az újpest-rákospalotai vasútállomásra. Az angol-kisasszonyok polgári tanárképzőjéből átjártak az egyetemre.”

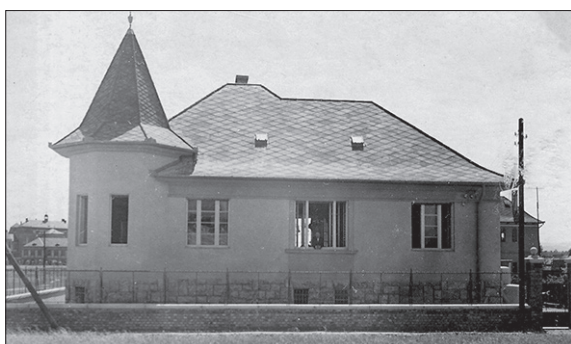
„Vasárnap a család együtt ment a Főtemplomba misére. A gimnáziumi években a Kanizsai Dorottya Gimnázium rajztermében volt a tanulóknak mise (egyházi engedéllyel), ahol mi, lányok ministráltunk. Mise után apám barátaival beült a Récsey cukrászdába [ma: Harangvirág] megbeszélni a világpolitikában történeteket.”

Iskolaévek

„Húgom, Hedvig és én a Lőrincz utcai elemibe jártunk. Első osztályban Felici néni (Javorszkyné), majd negyedikig Károlyi Károly igazgató tanított engem. Ekkor alakult ki a

polgári családok gyerekeiből egy, az elemi négy osztályában összetartó társaság, együtt zsúroztunk, barátoktunk. Taneszközeinket a sarkon lévő Engelmann kereskedőnél vettük. Az elemi iskolába általában édesanyáink vittek és vártak. Iskolai életünk eseményei közé tartoztak a különböző ünnepek: szívgárdista a Katolikus Legényegyletben, évzáró krepppapír ruhában a Meseország című színdarabbal. Karácsonykor és Húsvétkor édesanyámék ajándékot (sonka, virág) vittek tanítónőnknek. A karácsonyi szünetben szánkóval húztak át nagymamáékhoz (akkor még nagy hó volt). Nyáron a Postatakarékpénztár balatonalmádi nyugdíjárulék házaiban kb. egy hónapot töltöttünk. A nagy strand közvetlen közelében, kerítéssel zárt területen négy, két kétlakásos és két négylakásos, komfortosan berendezett ház állt.”

„Téli szórakozásaink közül megemlítem a vasárnaponkénti fogadásainkat. Minden vasárnap délután néhány aktuális gavallérunkat fogadtuk, beszélgettünk, táncoltunk a His Master’s Voice kurbilis gramfonunk zenéjére – foxtrotot, tangót, angolkeringőt, keringőt. Mama almás pitét sütött, ez volt a vasárnapi sütemény. Persze, szeszes italról szó sem lehetett. Akkori gavallérjaink egyike nagyon szépen zongorázott: Sinding: Tavaszi zsongás, Rachmaninov: Cisz-moll prelűd, Chopin keringő voltak műsoron. Szüleim társasági életére is emlékszem: nagy lórum kártyapartik voltak, amit a férfiak játszottak, a hölgyek pedig csevegtek. Jelentős esemény volt szüleim ezüslakodalma. A templomi ünnepi mise után a nagy ebédlőben nagy családi ebéd volt. Csík [József] apátplébános apámnak ezüst keresztet, anyámnak Hummel Mária szobrot ajándékozott emlékül. Apám jó kedélyű, tár-

A Mikszáth utcai új ház 1931-ben (Fotók: magántulajdon)

saságkedvelő ember volt, Mama kevésbé szerette a társaságot, így történt, hogy a vitézek országos összejöveteleire Apám Éva nővéremet vitte magával, akit S. Vilmos tábornok, apám háborús feljebb valója kézcsókkal üdvözölt, azt híván, hogy a csinos fiatal hölgy apám felesége. (Kézcsók ugyanis csak férjhezett hölgyeknek járt.)”

„A Kanizsai Dorottya Leánygimnáziumban töltött éveinknek is megvolt a maga varázsa.

A tanulás mindhármunknak jól ment, anyám a szülői fogadóórán csak jót hallott rólkunk. Kötelező egyenruha-viselés volt: mindennapra csíkos matrózblúz, sötétkék rakott szoknya, szürke harisnya, melegebb időkben könnyebb, világoskék, hímzett ruha, ünnepelőre fehér matrózblúz vagy sötétkék Bocskai ruha fehér gallérral. Kötelező egyensapkát viseltünk, háromszögletű, zománcos K. D. jelvénnel. Tízpercben vagy az udvaron fogócskáltunk vagy a folyosón üvegből, szalmaszállal tejet vagy kakaót ittunk zsemelével. Szép festett, magyaros bútort helyeztek el a folyosói beugróban, ahol le lehetett ülni, hogy a lyukas órákat ott töltsük. Lyukas óra volt például a reformátusoknak a katolikus hittanóra alatt vagy a franciásoknak az olaszóra alatt. Néhány gimnáziumi rendezvény is színesítette életünket. A március 15-i ünnepély részben az irodalmi önképzőkör keretében tartott ünnepi megemlékezés, részben iskolai kivonulás volt a Hősök parkjába az országzászlóhoz, az Újpest város által rendezett ünnepségre. A Hősök parkja nagyon szépen rendben tartott terület volt, az újpestiek kedvelt sétálóhelye. A park az ostrom alatt teljesen tönkrement, ma a Bajza utcai iskola és az óvoda foglalják el a helyét. Az önképzőköri élet a gimnáziumban igen élénk volt, irodalmi délutánokat és előadásokat szerveztünk. A természettudomány területén is volt önképzőköri munka. Magam is aktívan vettem részt a kémia szakkörben. Több gimnáziumi rendezvényt, szavalóversenyt, farsangot a Könyves Kálmán Fiúgimnáziummal közösen tartottunk. A közös ünnepek összetartották az újpestieket, az ifjúságot és az idősebbeket egyaránt. 1935-ben plakát hívta a helybélieket a Kanizsai és a Könyves közös rendezvényére.”

(Folytatjuk...)

DR. HOLLÓSI ANTAL

Az „Aszpirinpalota”

Magyarországon, a már működő külföldi példák mintájára 1928-ban jött létre az Országos Társadalombiztosító Igazgatóság (OTI). Működési alapelve, hogy a foglalkoztatottak rendszeres járulékbefizetéssel kaphatnak egészségügyi ellátást maguk, illetve családjuk számára.

Az újpesti OTI szakorvosi rendelő kezdetben az Árpád út 46. szám alatti patika épületében működött, amely 1945 után azonban már szűknek bizonyult, és a műszaki állapota is leromlott. A probléma megoldása érdekében a város „hároméves tervébe” bekerült egy, az agglomeráció lakosságát is ellátó korszerű szakrendelő megépítése. Újpest Város tanácsa 1947. október 15-én úgy határozott, hogy az épülethez telket biztosít a korábbi színház épülete helyén. A terveket Kiss Ferenc (1918–1993) építész és munkatársai, Mikolás Tibor (1924–2014) és Ránki József készítették. Újpest akkori egyik legmagasabb létesítményének átadó ünnepségét 1950. május 18-án tartották. A cégtábláján akkor még az állt: „OTI és Újpesti Rendelőintézet”.

1950. január 1-jén Újpest városát – több más településsel együtt – Budapesthez csatolták. Azév novemberében az OTI intézményeit az új szervezet vette át. Országos szinten összevonták és államosították az egészségbiztosítókat. Az új ellátórendszer neve Szakszervezeti Társadalombiztosítási Központ, rövidítve SzTK lett. A Dózsa György (ma: Görgey) utcai rendelőben, működése kezdetén 49 féle szakrendelés és egy 36 ágyas bajmegállapító osztály fogadta a betegeket. Ellátási területként Budapest IV. és XV. kerületét jelölték meg, az agglomeráció váci járáshoz tartozó néhány községével együtt.

A betegforgalom már az első években is meghaladta a tervezett mértéket, és az ellátást nehezítette az orvoshiány is. A földszinten helyezték el a nagyforgalmú tüdő-, valamint a bőr és nemibeteg gondozókat. Az épületben

körzeti orvosi rendelők is helyet kaptak, amelyek megközelítése kívülről történt.

A szakorvosokhoz a földszinti „kartonozó” munkatársainál jelentkezhetek a betegek, ahonnan az illetékes rendelő elé irányították őket. Az orvosi dokumentációt a karton rekeszében lévő „belégre” rögzítették. A kartont szükség esetén másik rendelőre továbbították.

Az SzTK-hoz gyógyszertár is tartozott. Bár földszinti elhelyezése lehetővé tette a lakossági kiszolgálást is, alapvetően a szakrendelő gyógyszerigényeit elégítette ki.

Az első emeleti röntgenosztály teljes munkaidőben működött. A rendelkezésre álló műszerekkel (a tüdőgondozónak saját röntgenkészüléke volt) az abban az időben elérhető összes korszerű vizsgálatot el tudták végezni.

A szakorvosi rendelőben már annak indulásakor szinte minden klinikai szakterület helyet kapott, emellett az épületben sportorvosi rendelő is működött. Önálló területként a hetedik emeleten kapott helyet a 39 ágyas, bajmegállapító osztály. Utóbbinak a fontosságát az adta, hogy a betegek részletes kivizsgálása egy hét alatt, vagy hamarabb megtörténhetett egy-két orvos irányításával, mert a szakrendelések helyben rendelkezésre álltak.

A lakosság jelentős részét érintő mozgásszervi betegségek miatt fontos volt egy korszerű reumatológiai szakrendelés működtetése a hozzá tartozó fizioterápiás egységgel. Ez utóbbi gyógyítási módszernek és eszközparknak korábban a Károlyi Kórházban megvoltak a hagyományai.

A második emeleten működött a sebészet, a baleseti sebészet, valamint az ortopédia, illetve annak a kezelő egysége. Ezen a három rendelőn folyamatosan nagy volt a forgalom, amely körülmény kiváló alapot jelentett a későbbiekben létesített baleseti központnak. A többi osztály, azaz a nőgyógyászat, az urológia, az orr-fül-gégészet, a szemészet, a belgyógyászat és a laboratórium ugyancsak megfelelő elhelyezést kapott, a fogászat és szájszészet a hatodik emeleten működött.

Az Újpesti Szakorvosi Rendelőintézet vonzó munkahelynek számított, különös tekintettel a legkorszerűbb anyagokból épült, jól megtervezett térkialakításokra, és a kívülről is impozáns megjelenésre. Emiatt a betegek is hamar megkedvelték, a forgalma folyamatosan növekedett. Bizonyítja ezt, hogy az Újpesten közlekedő villamosok egyik kalauza, aki barátságos stílusáról és szellemességéről híresült el, a szakrendelőhez érkezve a megállót „Aszpirinpalota” néven jelezte, ami a lakosság körében is kedves becenévként vált népszerűvé.

A fenntartás költségeit – ami a szakrendelőkön kívüli felnőtt és gyermek körzeti ellátást is tartalmazta – Budapest, IV. kerület Tanácsa biztosította. A lakosságszám folyamatos növekedése miatt a négy újpesti kórház (az Árpád, a Károlyi, a Városi és a Szülőotthon) működtetése nagy terhet jelentett a kerületnek. Az évek során némi könnyítést jelentett az 1973-ban megnyitott XV. kerületi szakrendelő, amelyre az újpalotai lakótelep és az újpesti rekonstrukciós építkezés miatt is szükség volt. A '70-es évek közepétől a gazdaságban elindult központosítás megjelent az egészségügyben is, így került sor a kerületekben működő kórházak, a szakrendelő és a felnőtt és gyermek háziorvosi szolgálat közös igazgatás alá vonására. A folyamat végül a XV. kerület intézményeinek „integrálásával” fejeződött be. A helyi ellátórendszer ezáltal a főváros egyik legnagyobb létszámú munkahelye lett. Szakmai szempontból ennek a szervezeti formának számos előnye volt, mert a szakrendelői orvoshiányt a kórházi állomány bevonásával csökkenteni lehetett, és a beteg számára előnyös volt, hogy folyamatosan ugyanaz az orvos kezelhette a szakrendelőben és a kórházban is.

Az Újpesti Szakorvosi Rendelőintézet épülete (Fotó: Újpest Média)

Ugyanakkor a források elosztása gazdaságilag minden tekintetben kórházközpontúvá vált.

Az 1990-ben történt változások során a háziorvosi szolgálat a helyi önkormányzat fenntartásába került, míg a szakrendelő és a kórházak a fővárosnál maradtak. Újpesten először a háziorvosi szolgálat vált el a kórháztól, egyidejűleg a XV. kerület összes intézménye az ottani önkormányzathoz került. A kórházak és a felnőtt szakrendelő a fővárosnál maradtak, sőt ez történt a Jókai utcában működő gyermek szakrendelővel is. Bár az épület rossz állapota és költséges fenntartása indokolta volna, de a bezárására nem kerülhetett sor, mert több kerületet is ellátott. A szakrendelőn végzett karbantartási és felújítási munkálatok legfeljebb csak „ránccfelvarrásoknak” nevezhetők. Nagyobb beruházásnak csak az Újpesti Baleseti Ambulancia kialakítását tekinthetjük, amelyet a főváros 1976-tól az Árpád Kórházban létesült traumatológiai osztály ambulanciájaként működtetett, és idővel a régió egyik legnagyobb baleseti ellátóhelyévé vált. Különös helyzetet jelentett, hogy a szakrendelő a fővároshoz tartozó kórház részeként működött, beleértve az alapellátást végző fogászatot és a gyermek szakrendelőt is.

A 2000-es évek elején a folyamatosan romló műszaki állapot nemcsak a kórházakat, hanem a szakrendelőt, és a csaknem fenntarthatatlan állapotú gyermekrendelőt érintette. A helyzet hosszas egyeztetések után oldódott meg 2009-ben, amikor is Újpest Önkormányzata átvette a fogászati ellátást és a főváros a gyermek szakrendelést a Jókai utcából áthelyezte a szakrendelő földszintjére. Az utolsó tulajdonosváltás 2012-ben történt, amikor a kerület vette át a fenntartói jogokat. Ezt követően a szándék és a tervek mellett a forrás is rendelkezésre állt a szakrendelő korszerűsítéséhez, felújításához. Megvalósulhatott az energetikai rendszer felújítása, a nyílászárók cseréje és a csaknem teljes burkolatcsere. Az SZTK-ban megújult az informatikai rendszer, falai között a kerület kórházaiban megszűnt ambulanciák, valamint új szakmák is helyet kaptak. A hetedik emeleten három éve nyílt meg a korszerű Újpesti Mozgásrehabilitációs Centrum.

Az idén 75 éves „Aszpirinpalota” megújult szakmai tartalommal és külsővel szolgálja Újpest polgárainak egészségét. □

CSAPÓ ZOLTÁN

Huszonkét hónap lila-fehérben Emlékezés Keleti Ágnesre

Keleti (Klein) Ágnes 1921. január 9-én született Budapesten, a szegedi Klein Ferenc és a budapesti Gyárfás (Grünberg) Róza gyermekeként.

A mozgás iránti szeretetet az édesapja plántálta belé. Úszott, evezett, de a tornával meglehetősen későn, 18 éves korában került kapcsolatba. Minden különösebb elhivatottság nélkül, a sportág szépségéért kezdett magasabb szinten foglalkozni vele. 1938-ban a Nemzeti Torna Egylet igazolt sportolója lett.

A tehetséges tornásznő rövid idő alatt a válogatott kötelékébe is bekerült.

A második világháború kitörése azonban döntő módon befolyásolta az életét. Az akkor már Keleti néven sportoló Ágnes, a zsidótörvények alapján nem lehetett a nemzeti csapat tagja. Az ifjú hölgy a tornánál is jobban lelkesedett a zenéért, csellistának készült, azonban a világegés során – a túlélésért küzdve – meg kellett válnia kedvenc hangszerétől, emiatt élete vágjáról, a muzsikusi hivatásról is lemondani kényszerült. Édesapját Auschwitzban pusztították el. A házukat bombatalálat érte. A gyárat, amelyben apja felelősként tulajdonos volt, elvették a családtól. Ágnes vásárolt iratokkal, Juhász Piroska néven kerülte el a deportálást. Szűcs-segéd, majd lőszergyári munkás lett. A háború vége Szalkszentmártonban érte. Édesanyját és nővérét – mint oly sok fővárosi zsidót – Raul Wallenberg menekítette ki a Gestapo karmai közül.

1945-ben a Budapesti Postás SE tagjaként kezdte újra a tornász karrierjét. Hamar jöttek a sikerek a hazai és a nemzetközi porondon is. Tagja lett az 1948-as londoni olimpiai csapatnak. A szocialista országok sportolói számára kialakított szálláshelyen azonban megsérült, jobb bokájának szalagjai elszakadtak, ezért nem szerepelt a játékokon. Az egy évvel később Budapesten rendezett Főiskolai Világbajnokságon négy aranyérmes szerzett. 1950-től a TF

DISZ (későbbi nevén TF Haladás) versenyzője lett. A magyar bajnokságokon elsöprő sikerrel szerepelt, az igazi klaszsisát azonban 1952-ben, Helsinkiben bizonyította.

Az olimpián aranyérmes lett a műsزابadgyakorlata, amelyet zenei aláfestés nélkül kellett bemutatnia. Emellett egy ezüst- és két bronzéremmel gyarapította a magyar küldöttség éremkollekcióját. Az akkor már 31 éves versenyző Otaniemiben, az olimpiai faluban döntött a sportolói pályafutása meghosszabbításáról. A motivációja családi szálak mentén szövődött, mivel testvére Ausztráliában élt, és a következő olimpiát Melbourne-ben rendezték. Az 1954-es római tornász-világbajnokságon minden éremfajtából begyűjtött egyet-egyet.

1955 februárjában az Újpesti Torna Egyesület utódjaként működő Budapesti Dózsához igazolt. Ez lett az utolsó egyesülete, huszonkét hónapot töltött lila-fehérben.

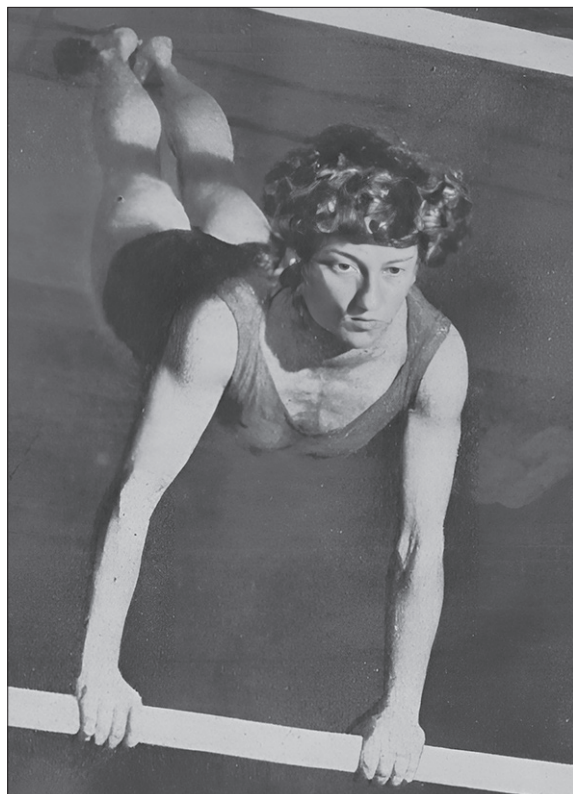

A lila-fehér klub történetének legeredményesebb olimpiaközvetítője
(Forrás: Újpest Média)

Az 1955-ös évben a válogatott és a klubközi versenyeken is kiválóan szerepelt, és a decemberi mesterfokú bajnokságon brillírozott. A Dózsa sportolójaként a Sportcsarnokban három szerez végzett az élen, amellyel az összetett bajnoki címet is megszerezte. A sportolás mellett azonban sok más feladatot is végzett. Még februárban – az Országos Béketa-nács tagjaként – részt vett a IV. Magyar Békekongresszuson. A sportági szakmai elismertsége okán tagja lett a Nemzetközi Tornaszövetség technikai végrehajtó bizottságának, amely Bernben összeállította a melbourne-i olimpia versenyszabályzatát, kialakította a versenyek időpontját és meghatározta a kötelező gyakorlatokat. Júniusban az Országos Testnevelési és Sportbizottság tagjává választották, majd a hó végén részt vett a kiemelt figyelemmel kísért prágai Csehszlovák Szpartakiádon.

Az 1956-os esztendőben már az olimpiai felkészülés állt a célkeresztben.

A Testnevelési Főiskola adjunktusaként, valamint mesteredzőként tevékenykedő sportolónő előtt korlátlan edzéslehetőség nyílt meg. A válogatott viadalok és az olimpiai

Keleti Ágnes 1955-ben a Budapesti Dózsa tornászaként
(Forrás: Képes Sport, 1955. december 16.)

próba-versenyek kiválóan sikerültek számára, azonban júniusban sérülést szenvedett, amely miatt kénytelen volt kihagyni a mesterfokú bajnokságot. Formáját nehezen nyerte vissza. Egy Moszkvában rendezett versenyen lepon-tozták, amelynek következtében az olimpiai részvétele is veszélyben forgott. Hatalmas elszántsága ezúttal sem ismert határokat, a következő versenyeken újfent bizonyított. A forradalom kitörését követően, a tankokkal körbezárt Sportcsarnokban, egy edzés után az éppen öltöző bajnoknő mellett fél méterrel csapódott be egy szovjet katona által kilőtt golyó. Az élete egy hajszálon múlt.

Az 1956. november 22. és december 8. között rendezett melbourne-i olimpián részleges Achilles-ín szakadással versenyzett, ennek ellenére a játékok legeredményesebb sportolójaként zárt. Négy arany- és két ezüstéremmel gazdagította a magyar és – egyesületén keresztül – az újpesti sportegyesület olimpiai éremgyűjteményét. Az egyéni összetett olimpiai bajnoki címe csak a lóugrásban elért gyenge helyezésétől múlt. A játékokat követően haza akart térni, azonban a forradalom leverése miatt változtatott az elhatározásán. Rövid ideig Ausztráliában maradt, megszervezte édesanyja kimenekítését Magyarországról, majd Düsseldorf érintésével Izraelbe utazott, és ott telepedett le. Az izraeli tornasport megszervezője lett. A római olimpiára készülő olasz válogatott felkészítését is ő végezte.

A Budapesten rendezett tornász világ-bajnokság apropóján 1983-ban lépett újra magyar földre. Ezután egyre gyakrabban jött látogatóba a szülőföldjére, majd Budapestre költözött.

Az 1954-ig több magas állami kitüntetésben részesülő bajnoknő, 1995-ben megkapta a Magyar Olimpiai Bizottság aranygyűrűjét. A 2000-es évek elejétől további számos szakmai és állami kitüntetéssel ismerték el pályafutását. 2004-ben a Nemzet Sportolója, 2020-ban Újpest díszpolgára lett. 2021. január 9-én az Újpesti Torna Egylet a felújított tornacsarnokát a 100. életévét betöltő bajnoknőről nevezte el. A vallási, származási identitására mindig büszke Keleti Ágnes, Mark Spitz után a második legeredményesebb zsidó olimpikon volt a világon. 2025. január 2-án hunyt el Budapesten. □

Hogyan lett apám humorista, 2. rész

Apám, Mikes György, a későbbi humorista 1948-ban egy szombat esti táncmulatságon – amit talán a mai Polgár Centrum helyén rendeztek – ismerte meg az akkor 16 éves Heringer Klárát, a leendő anyámat. Apám 19 volt, felkérte táncolni a lányt, de fél perc után egy szenestróger lekérte. Akkoriban a szenestróger nem volt sértő megnevezés, a stráfkocsin, később teherautón szállított szenet a szenestrógerek vesszőkosárban, a hátukon vitték le a pincébe. A bálon apám visszakérte anyámat, a szenestróger ismét lekérte, így ment ez egy darabig. Végül a nagydarab, izmos szenestróger azt mondta vézna apámnak: „Gyere ki öcsi a kapu elé!”. Apám kiment, három szenestróger várta harcra készen. Először apám szólalt meg: „Uraim, mielőtt ökölharcra kerülne sor elmondanám, hogy a tánc dialektikus magában való, vélte Hegel, de Feuerbach ezt kétségbe vonta, nem is beszélve Kierkegaardról, akinél a tánc önnön múltjában manifesztálódik, s ezt a gondolatot Sartre vitte tőkélyre, aki viszont Marx nézeteit degradálva...”. Ekkor az egyik szenestróger, tenyerét a homloka előtt mozgatva azt dörögte: „Öcsi, te nem vagy normális, sipirc haza!”. Mindezek dacára, ha az Árpád úton a szenestrógerek összefutottak apámmal, vidám integettek neki a kocsiról és a süsü jelét mutogatták. Apám arról volt ismert Újpesten, hogy a hóna alatt mindig egy könyv lapult.

Leendő szüleim közt dúlt a szerelem, anyám gyors- és gépíró iskolába járt, amely – ha jól emlékszem – az István téren működött. Amikor apám arra járt, csak fölkiabált a tanterembe: „Klári gyere le!”. Anyám a tanóra közben felpattant, összekapta a könyveit, füzeteket, és szó nélkül kísértelt az osztályból. De azért levizsgázott.

Mindennek az lett a vége, hogy 1950. március 13-án délben ott várakoztak az újpesti tanácsháza anyakönyvi hivatala előtt. Apám ellógott egy egyetemi szemináriumról,

anyám ebédidőben érkezett kék munkaköpenyben. A Váci úti csavargyárban volt gépíró kisasszony, vagyis elvtársnő. A szüleimnek még házassági tanújuk sem volt, a lakásosztály előtt várakozók közül kértek meg két embert, hogy egy-egy tízes fejében tanúskodjanak. Az „előkelő szertartás” után anyám visszasietett dolgozni, apám hazament, és egy életem át mesélte, hogy babfőzelék volt ebédre. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy a két család nem nagyon örült a frigynek. De kénytelenek voltak beletörődni, mert anyám már elég nagy hassal közlekedett.

1950. május 2-án megszülettem. Anyám mindig viccesen mesélte nekem, hogy másfél hónapra jöttem világra, három kiló hatvan dekával, az újpesti Árpád Kórházban. Apám elbeszélése szerint abban az évben minden csecsemő, aki az adott hónap első napján született, 500 forintot kapott „államunktól és pártunktól”, ami akkoriban egy átlagfizetésnek felelt meg. Én két órával lekéstem a pénzjutalomról, mert másodikán hajnali kettőkor bújtam elő. Apám mindig felröpta nekem ezt a bűnömet.

Születésem napjának délutánján apám a Bajcsy-Zsilinszky (ma: István) és az Árpád út sarkán lévő nagyközértben vett anyámnak egy doboz mirelit málnát. A májusi melegben,

Apám, Mikes György és anyám, Heringer Klára a János-hegyen 1954 (Fotók: magántulajdon)

mire apám a kórházhoz ért, a málna olvadozni kezdett. S ekkor elkövetkezett a humorista belépője. Apám a kórterem küszöbében megbotlott, s az olvadozó málna, szép röppályát leírva anyám kebelén landolt, aki éppen engem szoptatott. A következő pillanatban anyám hófehér hálóinge és az én hófehér pólyám úgy nézett ki, mint egy szörnyű gyilkosság tetthelye. Anyám így szólt apámhoz: „Egészséges fiú, Gyuri azonnal menj innét!”.

Apám, mivel a családot el kellett tartania, abbahagyta az egyetemet és munkát keresett. Akkoriban már küldött humoreszkeket a Magyar Rádió ifjúsági osztályának, és könyörgésére felvették külső munkatársnak. Ez azért volt fontos, nehogy KMK-ssá, azaz közveszélyes munkakerülővé nyilvánítsák. Onnan aztán nagyot lépett! Mivel sokat írt a Ludas Matyinak, Gábor Andor, az akkor főszerkesztő jeles író kinevezte apámat belső munkatársnak, rendes munkaviszonnyal. A Ludas Matyi című vicclapnak – a közszellemnek engedve – furcsa módon volt ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi, kül- és belpolitikai rovata. És hová került apám? Természetesen a mezőgazdasági rovathoz, mert oda senki sem akart menni. Apám városi gyerek volt, nem

Apám és anyám, velem a János-hegyen, 1954

ismerte a vidéket, a búzát még a kukoricától sem tudta megkülönböztetni. De tudta a kötelességét, járta az országot, dicsőítette a téeszcséket (termelőszövetkezeti csoport, akkor még nem voltak szövetkezetek), próbált metszően gúnyos riportokat írni a gaz kulákokról, az ingadozó középparasztokról. Az viszont jól jött a családnak, hogy a falusi vezetők, hol egy üveg bort, hol füstölt sonkát, vagy egy kicsavart fejű tyúkot dugtak az aktatáskájába annak reményében, hogy csak szépeket ír a faluról és vezetőiről.

Felmenőim 1954-ig külön laktak, mindketten a saját szüleiknél. Én így kerültem anyai nagyanyámhoz, aki házfelügyelő volt az Árpád út 48. számú házban. Az egyszoba alkóvos lakásban heten laktunk, rajtam kívül az anyám, nagyanyám, nagyapám, dédapám, dédanyám és az agglegény bátyja. Hogy lehetett így élni? Lehetett. Jókedv is volt egy kis borocska mellett, csak azt nem tudom, hogyan csinálhattak ott gyereket. 1954-ben azután a szüleim némi protekcióval hozzájutottak egy komfort nélküli szoba-konyhás lakáshoz a Lebstück Mária utca 46.-ban: falikút, hidegvíz, kiégett samottos kis vaskályha, véce a folyosó végén. Hárman aludtunk egy hepehupás sezlonon, ahogy akkor mondták, vezényszóra egyszerre fordultunk egyik oldalunkról a másikra. A lakást apai nagyapám szerezte, aki az Árpád úton működő FIK (Fővárosi Ingatlanközvetítő Vállalat) újpesti irodavezetője volt.

1956-ban, hatévesen sok mindent láttam. Ott voltam apámmal, amikor az újpesti tanácsháza mellett álló szovjet kőkatonát, hat lóval ledöntötték. Anyámmal bejártunk Pestre nézelődni, a villamosok nem jártak, sztrájk volt. Kiálltunk az Árpád és a Váci út sarkára, ahol a 22 éves anyám leintett egy Vácra érkező teherautót. Mindig megálltak neki, és a teherautó platóján utaztunk a Nyugatiig. Szörnyülködtünk a szétlőtt városon és a ruszki tankokon, bár az egyik katona megengedte, hogy felkapaszkodjak a tankjára. Így én is az ellenséggel fraternizáló muszkavezető lettem.

Apámék 1959-ben költöztek Angyalföldre, de Újpestnek örökül hagytak engem, a feleségemet és egyetlen unokájukat. Mi azóta öt lakásban éltünk, de máig hűségesek maradtunk Újpesthez. És azok is maradunk! □

KECSKEMÉTHY ISTVÁNNÉ – SIPOS LAJOSNÉ
A napközis táborban, Újpesten

Minden tájnak és helynek megvan a maga története. A világ változása, az igények alakulása más és más szerepet szán egy adott térségnek. Nem volt ez másképp a Károlyi grófok káposztásmegyeri birtokának esetében sem. Újpest határában egy kihaló birtoktesten épült meg a megyeri lóversenypálya, amely istállókkal, lelátókkal, és az ívelt pályák körül füves, fás területtel tette kellemessé a helyszínt. A káposztásmegyeri lóversenytér 1912. április 22-én avatták fel.

Az 1950-es években új világ formálódott. Az Újpest határában lévő zöld park egészen más funkciót kapott. Az újpesti napközis táborra ketten emlékeznek: Klári, az 1959-ben tízesztendős kislány (emlékei dőlt betűkkel szedve), aki szép nyarakat töltött el a táborban, és Zsuzsa néni, aki pályakezdő pedagógusként vett részt a mindennapok megszervezésében.

Változott a világ

Újpesten az 1950-es évek közepén tervezték meg a nyári hónapokban jól üzemeltethető diáktábor az általános iskolások számára. A cél az volt, hogy a gyerekek nyári vakációjára idején kellemes körülmények között biztosítsák a napi elhelyezésüket. A kerületi oktatási vezetőket olyan napközis tábor szervezésére gondolták, ahol a kisdíákok reggeltől késő délutánig játszhatnak, sportolhatnak, tartalmas programokban vehetnek részt, és a fenntartó biztosítja a táborozók étkezését. Az egykori lóversenytér szabad területe ideális helyszínnek látszott. A Tábor utca 1. szám alatti hatalmas telken egy ebédlőnek, egy irodának valamint az egészségügyi szobának is megfelelő helyet adó épület állt. Igaz, a helyiség mérete miatt csak több turnusban lehetett megebédeltetni a gyerekeket, de a tábor vezetői jó szervezéssel ezt a problémát is megoldták. Nagyobb kényelmetlenség csak akkor adódott, amikor eleredt az eső, mert olyankor a teljes diáksereg beszáfolódott a terembe.

A komfortossá tett nyaraltatás érdekében hintákat, mászókákat, homokozókat helyeztek el a területen, és egy kis medence is várta a gyerekeket. A sportfelelőstől labdát, ugrókötelet és karikát kölcsönözhetek a kisdíákok. A tábor középpontjában emelt zászlórudat egy szépen gondozott kert vette körül, reggelente ezen a területen sorakoztak fel az úttörőmozgalomban rajoknak nevezett gyerekcsoportok.

„Az osztályból a jobb módúak közül egy-két gyerek még nyaralni is mehetett. A többség azonban a napközis táborban töltötte el a hétkeznapokat. A Balatonról sokat hallottunk, de kevesen látták közülünk a gyönyörű »magyar tengert«.

A napközis táborba azok a gyerekek jártak, akiknek a szülei dolgoztak és nem volt más felügyeleti lehetőségük. Minden helyi iskolában volt gyülekező, onnan indultak a csoportok a legközelebbi villamosmegállóhoz. Az utaztatást külön villamosjárással oldották meg.

Minden reggel hét és fél nyolc között gyülekeztünk az Április 4. téren [ma: Tanoda tér]. A fiúk és a lányok külön csoportot alkottak, mert az iskola abban az időben még nem volt koedukált. A lányokat Zsuzsi tanár néni, a fiukat Zsuzsi néni férje, Lajos tanár bácsi kísérte a napközis táborba. A 12-es villamos Nyár utca és a Bajcsy-Zsilinszky utca sarkán [ma: Pozsonyi út] lévő megállójába reggelente megérkezett értünk a tábori villamos, amellyel az újpesti vasútállomás után még egy megállót utaztunk a Vákuumtechnikai Gépgyár kapujáig. Onnan gyalog sétáltunk el a napközis táborig.”

Ebédeltetés a napközis táborban

Reggeli után mindenki a saját rajkörle-tében gyülekezett. Ott pakolták le a gyerekek a magukkal hozott váltóruhát, a játékokat, és ott terítették le a plédeket is; otthonosan be-rendekeztek. Akadt, aki könyvet is vitt magá-val; a csendes pihenő sokszor közös olvasással telt el. Amikor minden a helyére került, sora-kozó következett.

„A hangosbemondó zenéjére bevonultunk a kijelölt területre, ahol a táborvezető tanárnak a rajvezetők jelentettek. A táborvezető felolvasta a napi programot és egyéb közleményeket. A tér köze-pén álló zászlórúdra az ügyeletes pajtások felhúzták a zászlókat, miközben mi vigyázban állva hall-gattuk a hangszóróból az akkor éppen divatos moz-galmi dalt. A rajok zeneszóra elvonultak, és kor-osztálytól függően megkezdődtek a foglalkozások.”

Programokból sohasem volt hiány

„A tábor vezetősége gazdag programokat szerve-zett. Havonta egyszer moziba, a vidámparkba és a Fővárosi Nagycirkuszba vittek minket. Leggyak-rabban – ha az időjárás megengedte heti két alka-lommal – a Tungin lubickoltunk. (A Tungram strandját egész Újpest csak Tunginak hívta.) A fűvön kijelölt területen a rajok lepakolták a hol-mijukat és plédekre heveredtek. A nagy melegben a Gomba nevű gyerekmedence vizében fürödhet-tünk, ott pancsolhattunk szinte egész nap. A reg-gelít kosárból osztották ki a konyhás nénik, az ebéd elfogyasztására a Megyeri csárda kertbelyiségében került sor. Nagyon élveztük azokat a napokat.”

Izgalmasak voltak a hűvösvölgyi kirán-dulások is. A külön villamos átszállás nélkül vitte a társaságot Újpestről a Nagyrétre. A Lehel úton ment végig a szerelvény, bekanya-rodott a Visegrádi utcába, onnan a Kádár ut-cán keresztül érte el a körutat. A Margithí-don át jutott Budára és az akkori Moszkva téren túl, meg sem állt a hűvösvölgyi végállo-

Gyülekező a zászlófelvonáshoz (Fotók: Neogrády László Helytörténeti Gyűjtemény)

másig. Ez úgy volt lehetséges, hogy a villamos vezetője többször is leszállt, és egy hatalmas vasbottal megfelelő irányba átállította a váltót, majd miután a szerelvényünk áthaladt rajta, visszahelyezte azt az eredeti állásba.

Az extra programok közé tartozott a hajókirándulás a Dunán, a főváros nevezetes-seégeinek megtekintésével. De a legizgalma-sabb a sétarepülés volt a Dunakanyar felett. Ez mindig jutalom volt azoknak a gyerekek-nek, akik valamiben kitűntek a csoportból.

„A rajok minden évben a hagyományos sportnapokon vetélkedtek egymással. Magasugrás, távolugrás, röplabda, futás, asztalitenisz, foci sportágakban lehetett nevezni. A csoportok lelkiis-meretesen készültek a versenyekre. A legjobbak ünnepélyes keretek között, az ebédelő előtt felállított dobogóra szólítva megkapták az érmüket.”

A sport a mindennapoknak is része volt. A gyerekek mindig izgatottan várták azt a rendszeresen megrendezett mérkőzést, amit a nagyobb fiúk és a tanárok játszottak a foci-pályán. Ilyenkor szurkolókban sem volt hiány. A játék nagyon komolyan folyt, mondhatni „vére ment”.

Az 1960 augusztusában megjelenő Új-pest című tanácsi kiadvány II. évfolyam, 4. számában Bakró László táborvezető ezt írta: „A tábor június 20-án nyitott, augusztus 20-án zárt. A tanács hozzájárult az étkezési költsé-gekhez, a nyárra több mint 100 000 Ft-ot biz-tosított. [...] A gyerekek üdültek, szórakoztak, de tanultak is. [...] Ellátogattak a Főti Gyerek-városba, hallgattak közlekedésrendészeti, egészségügyi előadásokat, tanulmányi sétán megismerhették a kerület nevezetességeit, rendszeresen vetélkedőket, tábori olimpiát, kultúrműsorokat rendeztünk”.

„A táborban tartós barátságok szövődtek a gyerekek között, sok még a mai napig is tart. Mi-kor a barátok összejönnek, szívesen emlékeznek vissza ezekre a szép napokra.”

2012-ben még olvashattunk a táborról, az Újpesti Napló 18. évfolyam 20. számában arról, hogy „az újpesti Cseriti és önkéntesei-nek jóvoltából mostanra rendezett terep várta a kezdéshez a gyerekeket”.

Azután ismét megváltozott a helyzet. A tábor bezárta kapuját. 2013-ban új funkci-ót kapott a terület. Újpesten megnyílt a Tar-zan Park... mert a világ állandóan változik! □

Újpesti „nagyprojektek” közlekedési változásai, 3. rész

A nyolcvanas évek elejére felépülő, az Árpád úttól délre eső új lakótelep úthálózatát rendezve, egyes autóbuszjáratok visszatérhettek régi útvonalukra. A Keleti pályaudvar és Újpest belterülete közötti 120-as 1981. április 1-től vehette birtokba újra az Árpád útig 2x2 sávossá bővített és osztott útpályásra átépített Rózsa utcát, majd július 6-tól a Szilágyi utcai végállomástól induló 121-essel együtt a déli irányban szélesített, szintén osztott útpályássá bővített Tél utcán át is közlekedett. Az új úttestek használatba vételével kialakult az Árpád úttól délre eső városrész ma ismert elrendezése. (Érdekes tény, hogy a Nyár utcában fekvő Károlyi kórház a Rózsa utca felől közvetlenül nem volt elérhető, még a mentőautóknak is csak az Ősz utcából lehetett a lakótelepi szervízúton át megközelíteni a kórházat.)

A városközpont-rekonstrukció második üteme az Árpád úttól északra fekvő térséget érintette, a Lebstück Mária, Lőrinc és Bercsényi utca, Dózsa György (ma: Görgey Artúr) út, Kiss János, Dobó és Damjanich (ma: Hídláb) utcák, valamint az Árpád út, Komjáth Aladár (ma: Lőrinc) és Rózsa utca, Árpád út és Petőfi utca által határolt területen. (Több közterület neve a maihoz képest más volt, jelen írásunkban az egyszerűség kedvéért a napjainkban használatos elnevezésükön említjük őket.) Itt a szanálásokat 1980-ban kezdték meg. Keresztülszelte észak-dél irányú új főútvonala, a 2x2 sávossá bővített Rózsa utca, amely eredetileg csak a Deák Ferenc (1991-ig Rónai Sándor) utcáig tartott, mivel egyenesen a mai Görgey Artúr útig nem lehetett rajta eljutni. 1982 nyarán még folyt a kiépítése, ősszel már a forgalomba helyezett út új nevet is kapott: „a II. világháborús partizánharcok és a kommunista mozgalom kiemelkedő alakja” után Tito utcának hívták közel évtizeden át. Főforgalmi úttá

válását követően a Keleti pályaudvar és Nádor utca közötti fekete 20-as, valamint az akkori-ban Hősök terétől startoló, szintén a Nádor utcáig járó piros 20-as autóbuszok 1983. május 2-ától jártak arra.

1990. december 15-től Újpest-központra közlekedik 3-as metró. Akkor a végállomása irányába „fordították be” az alapjárat 20-ast (2008-tól 220-as), amely így a lakótelep egyik legfőbb metróra ráhordó járatává vált. A gyors 20-as (2008-tól 20E jelzéssel) napjainkban is fő közlekedési „tengelye” a lakótelepet feltáró Tél és Rózsa utcai főútvonallal együttesnek.

Érdekességképpen megemlíthetjük, hogy a Rózsa utca uszoda mögötti útszakasza a közúti forgalom ideiglenes lezárása mellett először 1983. szeptember 24-én, majd egy év múlva, 1984. szeptember 29-én a Fegyveres Erők Napja alkalmából a nyilvános katonai eskütétel ünnepi helyszínévé vált.

E lakónegyed átmenő autóforgalma teljesen megszűnt a Lebstück Mária, Deák Ferenc (1991-ig Rónai Sándor), Rózsa, és a Petőfi utcák közé eső területen. A Király (1991-ig Rezi Károly) utca a kiépítés korszakában vált sétálóutcává, a mai Lőrinc utca folytatásában akkor még létező – és a lakótelepi környezet rendezésekor közúti jellegétől megfosz-

Katonai eskütétel a Rózsa – 1982-1991 között Tito – utcában (Fotó: Neogrády László Helytörténeti Gyűjtemény)

tott – Komját Aladár utca vonala is megmaradt. Ez utóbbi sétány, valamint a Lebstück Mária, Deák Ferenc és Erzsébet utcák közötti lakóházakon belüli szabad terület Semsey Aladár (1991-ig Hirossik János) parkként ismert, ahol 1992 és 2006 között Újpest városná nyilvánításának emlékére idézve városnapi programokat tartották, és több ízben majálist és gyermeknapi eseményeket is rendeztek ott.

Módosult a Petőfi utca nyomvonala a Lebstück Mária utcától keleti irányban, így a lakótelepi házakhoz közelebb került az útpálya. A Lebstück Mária utca eredeti tengelyéhez képest nyugati irányba eltolva, parkolóhelyek kialakítása mellett a helyi gépjármű-közlekedést is biztosítja. Az Erzsébet és a Virág utca sétálóutcákká vált. A Deák Ferenc és Görgey Artúr út között az egykori – ma már név nélküli – Thököly és Corvin utcák átjárási lehetőséget biztosítanak a közúti forgalom számára.

A rekonstrukció második ütemének Rózsa utcától nyugatra eső területén az első új házakat 1982-ben hozták tető alá. Gyermek- és felnőttorvosi rendelőt, és egy gyógyszerteret, valamint egy idősothont is emeltek a Király utcában. Két új bölcsőde és óvoda, valamint egy iskolaépület készült, az utóbbiban 1987 februárjában nyílt meg a Virág utcai Általános Iskola. Kizárólag a régi Erzsébet utca 69. szám alatti iskolaépület (a melléképületeivel együtt) az, ami ebben a negyedben a múltat képviseli. A szintén új faipari szakközépiskolát 1987-ben avatták fel.

A városközpont-rekonstrukció második ütemének munkálatai a Rózsa utcától keletre folytatódtak, ahol a klasszikus utcaszerkezet szintén csak nyomokban maradt meg.

A Deák Ferenc utca, illetve a Kossuth utca lakótelepen kiépített helyén a Szigeti József utca őrzi a régit. A negyed keleti szegletében a régi és új találkozásánál torzó maradt a Hídláb (1999-ig Damjanich) és a Dobó utca „csonkja”, a lakótelepi struktúra felülírta a régi utcavonalakat. A megmaradt, múltat képviselő épületekhez a Káposztásmegyerre tervezett metró útvonalának leendő építési területe miatt nem nyúltak.

A Viola utca régi nyomvonala helyén járda, tőle nyugati irányban lakóház áll,

amelynek másik oldalán, a Bárdos Artúr utcában biztosított a gépkocsi-közlekedés. Ugyanígy, a rá merőleges egykori Lőrinc utca korábbi tengelye is csak a térképen mutatkozik meg, és a hozzá képest északra álló lakóház túloldalán ma a Latabár Kálmán utca ad lehetőséget a gépjárműforgalomra. Újként a korábbi utcaszerkezettel nem azonos tengelyben, parkolóhelyeket is magában foglaló belső utcaként keletkezett a Laborfalvy Róza utca és a Závodszy Zoltán utca. E negyedben még a Kölcsey utca „kezdeté” létezik, amely egykor egészen a víztoronyig egyenesen átjárható volt. A víztorony mellett kialakított park szinte kínálta a lehetőséget közösségi rendezvényekre, amelyek leginkább az utóbbi években váltak rendszeressé.

A korábban álló épületek közül megmaradt az 1979-ben nagy felújításon átesett egykori Szülőotthon, és szinte közvetlenül mellette, a Kiss János utcai sarkon fekvő patinás saroktoronyos villa. A Kölcsey utca elején lévő épület (Görgey Artúr út 43.) földszintjén a nyolcvanas években gyermekorvosi rendelő működött, így biztosítva a ház túlélését.

A lakóterület központjában új bölcsőde, óvoda és általános iskola kezdte meg működését.

E helyen főforgalmi útként északon a Görgey Artúr, délen az Árpád út szolgált, a lakótelepet átszelő, szintén főútvonallá előlépett Rózsa utcával együtt. A Görgeyn a villamos volt a főszerep: itt a Lehel (1990-ig Él-munkás) tér és Rákospalota közötti 12-es jár, 1986. december 15-től a káposztásmegyeri lakótelepig meghosszabbított 14-essel együtt. Az Árpád úti villamosforgalom 1985. május 31-én szűnt meg, azóta autóbuszjáratok biztosítják a közlekedést, a Rózsa utcától az István (1991-ig Bajcsy-Zsilinszky) út felé a metró építése miatt 1986 nyara és 1990 decembere között a Munkásotthon utcába terelve. (Az átmeneti forgalmi rendről lapunk 2011. évi 2. számában emlékeztünk meg.)

A negyed felépítése – és ezzel a teljes városközpont-rekonstrukció – 1988-ra fejeződött be több mint 15 ezer lakás, új nevelési és oktatási, valamint kereskedelmi és szolgáltató egységek felépítésével, amelyhez jelentősen átalakult utcaszerkezet, és azzal együtt megváltozott közlekedési rend társult. □

Harmincöt éves az újpesti metrószakasz, 1. rész

Az Újpest-Városkapu állomás

A budapesti tömegközlekedést választó utasok számának ugrásszerű növekedése az 1940-es évekre időszerűvé tette a metróépítés napirendre tűzését. A főváros 1942-re készítette el a négyvonalas, 29 km-es gyorsvasúti hálózatának koncepcióját. A kivitelezés indítását eredetileg a mai M3-as metró vonalán, a Nyugati pályaudvar és a Nagyvárad tér közötti kis mélységben haladó vonallal tervezték. 1950-ben azonban az M2-es vonal munkáihoz fogtak hozzá. A változtatást a feszült nemzetközi helyzet, és egy, a harci körülmények esetén is stabil dunai átkelő létrehozásának igénye indokolta. A fent leírt okok miatt az M3-as előkészítéséről csak 1963-ban hoztak kormányhatározatot.

E metróvonal tervezésének történetét Keller László Új metrószakasz a fővárosban címmel (Technika, 1991. 1. szám) vázolta fel.

A beruházási programjavaslatot a Minisztertanács Gazdasági Bizottsága 1968. augusztus 14-én tárgyalta. A kivitelezés 1970 júniusában, az akkori Kun Béla (ma: Ludovika) téri szellőzőakna süllyesztésével kezdődött.

A főváros metró/földalatti vasúthálózatának harmadik vonala a Kőbánya-Kispest – Újpest-Városcsúcs közötti vonal, amely több ütemben épült meg. A tervezés és az építés időszakában a szakma „újpesti vonalszakasz”-nak az Élmunkás (ma: Lehel) tértől az Újpest Városcsúcsig tartó részt nevezte. Itt – ugyanúgy, ahogy a vonal déli szelvényében is – nem a belvárosban vezetett alagútépítési rendszer szerinti fúrópajzsos előhajtással dolgoztak, nem a vízzáró agyagtalajréteg alatt fúrtak épített körszelvényű alagutat. Helyette a térszínről épített kismélységű, ún. kéregalatti alagút készült, amely alapvetően meghatározta az állomások kialakítását is.

Enyedi László okleveles mérnök Metró Újpestre című cikkében (Élet és Tudomány,

1974. IV. 17.) részletesen bemutatja az Újpest-Városcsúcs metróállomás a MÁV Budapest–Esztergom vasútvonal északi oldalára épített, két kijáratral rendelkező föld alatti megállóhely technikai megoldásait. Az állomás déli kijárata Váci út tömegközlekedéséhez és a MÁV megállóhelyhez teremt kapcsolatot, északi kijárata az Árpád út felől teszi lehetővé a metró gyors elérését. A kéregalatti metróállomás magassági elhelyezkedését két tényező határozta meg. Egyrészt a vasútvonal magassági helyzete, illetve annak jövőbeli alakulása a várható fejlesztések figyelembevételével. (Építése idején még csak terv volt a második vágány kiépítése, valamint hosszú távon – még ma is csak elképzelés szintjén – valószínűsíthető egy új körgyűrű, korabeli elnevezéssel „Munkás körút”, egy új hídon átvezetve a Dunán.) Másrészt a Kiss Zsigmond (ma: Csányi László) utcai és a Bocskai utcai közművek átépítési lehetőségei. Meghatározó a Bocskai utcai csatornabújtató volt, mert ez szigorúbb magassági megkötést jelentett.

1988-ban Soós Gábor, Strébely Erzsébet és Stipich Béla: „Az Újpest vasúti megállóhely” metróállomás szerkezeti kialakítása és építés végrehajtása című tanulmányukban (Közlekedésépítés- és Mélyépítéstudományi Szemle, 1988. 2. szám), néhány, korábban nem alkalmazott megoldást mutattak be.

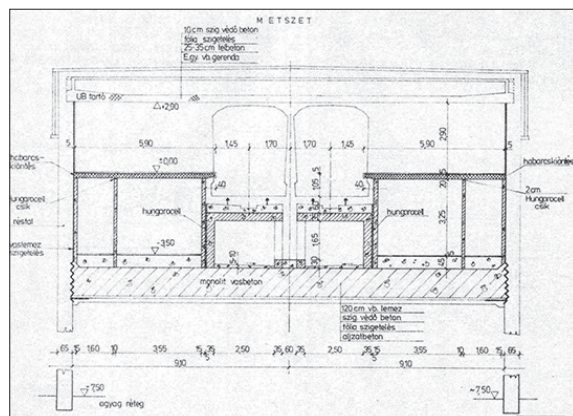
A magassági vonalvezetést úgy kellett meghatározni, hogy a MÁV-vágányok alatt és a csatorna felett átférjen a metróvonal az állomás 30%-os emelkedésének betartásával. Az állomás északi végén ez csak bizonyos kompromisszum árán volt megoldható. Ott a szerkezet a terepszint fölé ér, amit a végleges tereprendezés kialakításánál csak kismértékű talajfeltöltéssel lehetett megszüntetni a víznyomócsövek átbújtatásával a vonalalagút alatt.

A kéregalatti alagútépítés lényege, hogy a négyszög keresztmetszetű műtárgy

függőleges szerkezetei elvileg a terepszintről indított, a vízzáró agyagrétegbe befogott résfalak, amelyekre elhelyezhetők – vízszintes szerkezetként – az előregyártott hídgerendák. Ez utóbbiak betonnal történő összeépítésével elkészül a földem, amely alól kihordják a földet. A földemen ezzel párhuzamosan már végezhető a további szigetelési és útburkolati munkák, valamint – a teljes földkihordás elvégzése után – az alagúton belüli munkák is.

A résfalas technológiával épült Újpest-Városcsúcs állomás helyiségeinek belső „holttere” minimális. Ezt az állomástípust a szakma „tömbösített” állomásnak nevezi, mivel egy tömbben – a résfalak, a fenéklemez és a földemlemez körülhatárolta térben – az alábbiak szerint helyezték el az összes funkcionális helyiséget: az állomás oldalperemes kialakítású. A peronok alatti tér nem az általánosan kialakított főszellőző levegő légcatornája, hanem ott mindkét oldalon az üzemi területek helyezkednek el, ezáltal nem kellett a vonal mellé külön műtárgyat építeni.

A peron és a sínkorona kötötti magasságkülönbség 1,1 méter, valamint az üzemi terek szükséges belmérete azt eredményezte, hogy a vasúti felépítmény alatt jelentős tér adódott (a pálya azon részét nevezik felépítménynek, ahol a sínszálak helyezkednek el az ágyazatukkal – a megtámasztó szerkezetükkel és a metró esetében az áramszedő alatti sínszállal – együtt). Itt alakították ki a főszellőző levegő légcatornáját. Ennek a megoldásnak a gazdaságos térkihasználáson túl további előnye, hogy a főszellőző levegőt nem szükséges az alsó alagúton az állomás területére vezetni,

Újpest-Városcsúcs metróállomás általános metszete (Forrás: Közlekedéscsúcs- és mélyépítéstudományi Szemle, 1988/2. sz.)

mert az az üzemi terek szintjén megoldható, s így az alaplemezt sem kell lemélyíteni.

Köztudomású, hogy a metróvonalak rendkívüli körülmények között óvóhelyként is használhatók (a robbanással együtt járó túlnyomásnak ellenálló ajtókat tartalmazó „helyiségei” a kijáratoknál elhelyezett kapukamrák), ezért a „normál” üzemi körülmények biztosításán túl a műtárgy jó minőségű szigetelése kiemelten fontos. Az építési módhoz igazodóan, a szigetelést vaslemez szigeteléssel és az oldalfal vaslemez szigeteléséhez csatlakoztatott fóliaszigeteléssel alakították ki. A földemen az oldalfalak külső oldalára is lenyúló fóliaszigetelés került. A belső falfelület vaslemez szigetelése és a külső fólia átfedéssel túlnyúlik egymáson; a mindkét oldalon szigetelt falszakasz tömegbeton szigetelőhatása elegendő ahhoz, hogy ez a mértékadó talajvízszint feletti betonrész kellő vízzárást biztosít.

A tervek szerint a kivitelezéskor az állomás szerkezeti réselését három ütemben kellett volna elvégezni. Elsőként a vízcsőbújtató műtárgy réselését, majd a MÁV-kapcsolat kialakítását (ahol a résfal a vasúti töltést is megtámasztotta volna), harmadik ütemben az Árpád úti kijárat réselésével zárva a projektet. Végül 1986. július-augusztusában, a vízcsőbújtató műtárgy réselésével fejeződött be ez a munkaszakasz, az eredeti elképzeléshez képest valamivel gazdaságosabban. Az M3-as újpesti szakasza 1990 decemberében nyílt meg az utazóközönség előtt.

Napjainkban a Városcsúcs és környékének kialakításra vonatkozó elképzeléseket a szakemberek már kidolgozták, a városrendezési tervek készen állnak, megvalósításuk azonban még várat magára. A közelmúltban, az M3-as metró vonalával együtt megtörtént a metróállomás felújítása is, amelynek részeként a MÁV-kapcsolatánál akadálymentesítették a bejáratokat. Az állomás mind forgalomtechnikai, mind építészeti szempontból megújult. Bízunk benne, hogy a terület rendezésére, beépítésére is előbb-utóbb sor kerülhet. □

A szerző ezúton köszöni Szakonyiné Varjú Zsuzsanna és Debreczeni-Droppán Béla történész, levéltáros segítségét.

Újpesten (részletek)

Névnapra hívtak Újpestre. Eszembe jutott, hogy jó lesz ezt a népes „külvárost” fel-fedezni, mint egyik nagy lapunk tudósítója tette Béccsel, s örömmel fogadtam el a meghívást.

A hajónál már ott várt reám a társaság egyik fele, kik az esticsillag föltünésekor szabadultak a munkából, mint jómagam; aztán jegyeinket átadtuk a repülőhíd végén ólálkodó hazafinak, s pár pillanat múlva a szellős földézet fapadjain foglaltunk helyet, vidáman csevegő népség között, kiknek arcáról leolvashattuk, hogy ők is felvillanyozott kedéllyel sietnek a lármás, rideg városból csendesebb vidékre, jobb levegőre. [...]

Újpest karcsú tornyait nem láttuk már a messze távolból föltünedezni, bizonyosan azért, mert nem igen van szegénynek. Hamar keletkezett ez az egész telep, a jó embereknek nem volt eddig idejük elég magasra emelni az úr hajlokainak harang-kéményeit. Hiszen tegnap még a Károlyi grófok pusztája mélézött ott, hol holnap vagy holnapután talán már szabad királyi város fog lármázni, zajongani; – örök cáfolatául annak a régi törvénynek, hogy nagy város közelében nem fejlődhetik a másik naggyá, mert amaz elszívja ennek minden életerejét, mint ahogy a gazdag ember a vonzás elmélete szerint saját zsebébe vándoroltatja a szegény emberek pénzét.

Csakhogy a természetben a vonzással kapcsolatosan a taszításról is van szó, mert megdönthetetlenül bebizonyosodott, hogy nincs az a testparány, mely szomszédja által ne vonzatnék és taszítatnék egyszerre és ugyanazon időben. Együtt vonzás és taszítás. Ilyen kettős hatás szüleményének tartom én Újpest fölvirágzását.

Ha önmagától kezdett volna fejlődni, halva születik vala, de mivel Budapest hozta világra, az ifjú mama emlőin fölcseperedik. De hát hogyan szülte Budapest Újpestet, s mi köze ennek a vonzáshoz és taszításhoz?

Bizony édes olvasóm, ezt csak akkor fogod megérteni, ha nem selyemágyon születted, nem szolgasereg állott rendelkezésedre makrancos burnyasz [kisborjú] korodban, és mióta kinőttél a gyermekszobából, nem jószágaid jövedelmét költöd, hanem keservesen megizzadol az édes betevő falatért.

Így aztán át fogod látni, hogy a fővárosban nagyon sok olyan ember lakhatik, akit a kenyérkereset télen nyáron idekötve tart, s akinek minden szorgalma és fáradozása dacára sem sikerül annyit keresnie, hogy tisztességes, nyugalmas otthont teremthessen magának bent ebben a drága városban, hol munkáját olyan olcsón fizetik. Az ilyen emberek aztán, kézművesek; iparosok, hivatalnokok vegyessen, búcsút mondtak a fővárosnak, anélkül hogy elhagyták volna, hajóra szállították családjukat, kikötöttek a fácános sziget átellenében s megteremtették új hazájukat, megalkották Új Pestet a Károlyi pusztán, és azóta boldogan élnek kétlaki életüket.

Azt hiszem így alapult, s így gyarapszik ez a kis város. Íme az én Rumi házigazdám, akinek nevenapját megünnepelni siettünk, éppen ilyen kétlaki polgára a fővárosnak. Nappal bent folytatja „küzdelmét a létért” a József tér egyik háromemeletes házában, este pedig kint élvezi az életet akácfáktól árnyalt, virágos kertés kis házában, melyet olcsóbban

Újpesti hajóállomás (Fotó: Selley Károly. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár – Budapest Gyűjtemény)

bérelt ki fél esztendőre, mint amennyiért egy hónapig lakhatnék annak a háromemeletes József téri háznak valamelyik sötét szobájában...

A kikötőtől lóvonatú kocsin utaztunk e kis házig, ott a gazda és a többi vendég cigányzenével fogadott bennünket, s aztán beléptünk a tágas udvarra, melynek háttérben hívogatólag intettek felénk a lombos, virágos kiskert lámpái.

A házigazda kinyitotta a veréceajtót, s bosszú lugason kalauzolt bennünket a folyókával befuttatott kertilakba.

Mily meglepetés! Fialat barna nőt pillantottunk ott meg, ki mosolyogva üdvözölt bennünket, s piros ajkai közül oly kedvesen ejtő ki e szót: – Oly rég vártunk önökre!

Mi a házigazdára kérdőleg pillantottunk; az megértve kíváncsiságunkat, a nőcskére mutatott: – A feleségem!

[...] Ott húzza a cigány teljes két óra óta, a kert se nagyon poros, tessék táncra perdülni, lassúra, frissre s a félhomályban akár egy-egy csók is elcsattanhat, nem lesz azért belőlünk se Bánffy Dénes, se Béli Pál...

Én csak ottan ültem egymagamban az asztal mellett, a fejem felett a falombot néha megringatta valami kósza éji fuvalom, aztán szivarom kékes felhőit ragadta magával, a lobogó gyertyaláng közé pedig éji pilléket sodort. Pattogott a nóta, mintha üvegcsengőket kongattak volna magasbul aláhulló sűrű cseppek, arcomba tekintett a messze fák koronái fölé emelkedett holdvilág, ez a haloványan ragyogó bús királynő, aki pazarul szórja ezüstjét, merre csak elvándorol. [...]

A Károlyi grófi család zenekara: Fót – Újpest, 1900-as évek (Forrás: Újpesti Cigány Helytörténeti Gyűjtemény)

Aztán egyszer csak elhallgat a nóta, s vége a táncnak. Még egy pohár, s nézzük meg minő Új Pest éjjel?

Megindultunk. [...] Kávéházba értünk. Piros falszőnyegek köröskörül, márványasztalok nádszékekkel, ruganyos oldalú tekeasztalok, tükrös pénztár, a pénztár közepén nagy könyv és likőrüvegek előtt hamis szemű, hófehér arcú kisasszony, a sötétlő háttérben pedig szundikáló cigányok. [...] Három vendég előtt garmadában hevert a kiürült sörös üveg, kettejük cipész volt, a harmadik borbély. [...] Kiballagtunk az utcára, hol javában világott a teljes hold, és kurjongattak a részeg emberek. Pedig vasárnap sem volt, se búcsú. Hanem hát ez hétköznapi szokás már Újpesten; mert ott bizony minden házban van egy-egy korcsma, némelyikben kettő is, s a korcsmárosoknak élni kell.

A kérdés már most csak az, vajon a részeges emberek hívták-e életbe azt a teméntelen sok korcsmát, vagy a sok korcsma tette olyan részegesekké a jámbor újpestieket? Azt hiszem e felett ma már bajos volna történelmi bűvárlatok nélkül ítéletet mondani.

Ha azonban azt kérdezné valaki, hogy a már fönnálló Bachus-kápolnák nem rontják-e meg az újabb nemzedék, és a bevándorlók józan erkölceit, arra készen vagyok az igenlő felelettel. Hiszen én csak vendég voltam ott, s mégis ragadt rám annyi a korhelységből, hogy megvárattam a társasággal, míg az égen a sápadt holdat felcserélte a fényes napvilág. És még lelkiismereti furdalást sem éreztem miatta, sőt mai napig sem resteltem.

Aki pedig ezért követ akarna rám dobni, azt egy kis türelemre kérem. Tessék ugyanis előbb kimenni Újpestre, álljon meg esti 10 óra után a főutca elején, én ott fogok rá várni a túlsó végén. Ha aztán elér hozzám hajnal előtt, akkor elfogadom tőle a leckét. De előre is mondom, hiú kísérlet lesz. Megkísérelték azt már kipróbált erkölcsű emberek is, de bizony elhullottak az útban. □

*Bayard: Déri (családi nevén Leidenfrost) Gyula író, újságíró, lapszerkesztő írói álneve. A tárca a Pesti Hírlap 1879. augusztus 15-i számában jelent meg.

HIRMANN LÁSZLÓ

Bodánszky Gusztáv

Újpest gazdaságát nem csupán a gyáripár tette nagyvárosná. A Wolfnerék, az Aschnerék és a Szurdaiak mellett azok a sokszor alig ismert kisiparosok alapozták meg városunk ipari jellegét, akik egy-két segéddel, kis műhelyükben dolgoztak, szolgálva a település lakosságát. Ahogy a Wolfner gyár, úgy a Tungstram és a Pamutgyár is rendelkezett helyi kisipari gyökerekkel, legalább annyiban, hogy egyes dolgozói helyi vállalkozásoknál vették először kezükbe szakipari eszközeiket.

Lapunk 2025. évi számaiban helyi iparosokat mutatunk be. Elsőként Bodánszky Gusztáv optikus-látszerészt, akinek egykori üzletműhelye ma is működik Újpesten.

A család Ausztriából települt át azon időkben, amikor a Monarchia vámunió volt, ami biztosította a munkaerő és az áruk szabad áramlását. Édesanyja, Figli Cecília osztrák volt, akinek oldalági leszármazottai ma is Bécsben élnek. Bodánszky Gusztáv a nagy háború előtti utolsó békeévben, 1913-ban született Újpesten. A családi név mellett a családfő keresztnevét is örökölte. Elemistaként Gyökössy Endre, a későbbi református lelkész volt az iskolatársa. Egész élete városunkhoz kötötte. 1928-ban fejezte be tanulmányait a polgári iskolában, majd a Weisz család látszerüzletében inasként helyezkedett el. (Weisz Sándor optikus még 1920-ban indította el vállalkozását, miután megjárta az olasz frontot. Az UTE igazgatótanácsának is tagja volt.) A bolt nem máshol fogadta kuncsaftjait, mint az újpesti Városháza földszintjén, ahol akkortájt üzletek sorakoztak. A fiatal Gusztáv ott tanulta meg a szakma csínját-bínját. Idővel az üzlet tágasabb helyiségbe, az István út túloldalára költözött. A tulajdonos család a második világháború előtt, a zsidótörvények hatására emigrált, de elutazásuk előtt üzletüket eladták az időközben mesterré vált Bodánszky Gusztávnak, aki korábban kitűnő eredménnyel vizsgázott, elnyerve a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara em-

léklakettjét. A lapunkban közölt portré az idő tájt készülhetett a fiatal látszerésztől.

Az ifjú üzlettulajdonos a műhellyel, az üzlettel, a szerszámokkal együtt az ügyfélkört is átvette. Konkurencia alig akadt az akkori Újpesten, csupán Bartusz optikus üzlete működött az Árpád út Váci úti végénél. A látszerészműhely sikeresen működött a háború előtt.

Az István út 13. szám alatti üzlet (amit idővel Bajcsy-Zsilinszky útra keresztelték át) az „Ocula” nevet viselte cégtábláján. Ahogyan a reklámja hirdette: „Optikai szaküzlet, fényképezési cikkek nagy raktára”.

Bodánszky Gusztáv már megbecsült iparosként alapított családot. Megnősült, felesége, Gréti fiatal lányként az újpesti Kender-Juta Gyárban dolgozott. Házasságkötésük után a férje mellett segítette az üzletmenetet. Első fiuk Miklós, 1942-ben született, őt 1947-ben követte Péter. A család a kertvárosban, a Mikes Kelemen utcában teremtett otthon magának. (A házrész ma is a família tulajdona.)

A háborút követő politikai ártrendeződések alapjaiban rendítette meg az életüket. Az államosításkor kollektivizálták az üzletet, Bodánszky Gusztáv alkalmazottként dolgozhatott saját egykori vállalkozásában. 1950-ben – amikor Újpestet Budapesthez csatolták, de azzal nem szoros összefüggésben – az üzlethelyiséget is elvették, a helyén Ofotért üzlet nyílt. Az optikusmester 1950-ben üzlethelyiséget bérelt az István tér 1. szám alatt, az akkori Antal hentes tőszomszédságában, az akkor már álló szovjet hősi emlékműre nyíló portállal. A látszerészüzlet fogadó részének bútorzata és az onnan nyíló műhely szerszámjainak jó része is a városházi műhelyből került át. Ezek jó része ma is eredeti állapotát őrzi, mivel az optikusüzlet immár háromnegyed évszázada ugyanazon a helyen fogadja a vevőit.

A látszerész munkája száz éve is olyan szerteágazó volt, akárcsak napjainkban. Az új szemüvegek készítése, a szemüvegkeretek javítása, igazítása, a lencsék csiszolása, sőt, üvegszemek készítése is a feladatai közé tartozott.

Precízen és aprólékos munkafázisokat elvégezve kellett dolgoznia az optikusnak. Kalapácsot, fúrót, speciális fogókat, reszelőket és csiszolókat használt. Otthon kellett lennie az orvostudomány szemészeti szegmensében és az anyagismeretben is.

Bodánszky Gusztáv igazi mesterként mindezen tudás birtokában volt. Szakmai tapasztalatait szívesen adta át tanoncainak, akik olyan magas szintű szakmai tudásra tettek szert, hogy a nagy állami optikai cég, az Ofotért is szívesen fogadta őket munkára a vállalat újpesti üzletébe.

Segédként Bodánszky Gusztáv ifjabb fia, Péter is az apai műhelyben tanulta ki a szakmát. Idősebb fia, Miklós nem folytatta az apai mesterséget. Az orvosi hivatás vonzotta, de többször is hiába jelentkezett, elutasították a felvételi kérelmét. Kisiparos szülői háttérrel nem kerülhetett be az orvosi egyetemre. Végül mérnöki végzettséget szerzett.

Öccse idővel az édesapa nyomdokába lépett. A Bajza utcai iskola és a Könyves Gimnázium elvégzését követően elvégezte a Magyar Optikai Művek látszerész szakiskoláját, majd 1967-ben mestervizsgát tett. A családi üzletben dolgozva ismerte meg édesapja szakmai ars poeticáját. Bodánszky Gusztáv azt val-

lotta, hogy csak akkora profitra kell szert tenni, hogy a család tisztességesen meg tudjon élni. Azt a gondolatot is átadta fiának, hogy a látszerész szolgáltatások árának kialakításakor úgy kalkuláljon: a vevő is elégedetten távozzon és ő se rövidüljön meg. Ezen gondolkodásmód következménye, hogy az optikusmesternek állandó, visszatérő vevőköre alakult ki. Sokan nem csupán szemüvegért, de nem egyszer jó szóért is betértek az üzletébe.

A törzsvásárlók kiszámítható anyagi hátteret jelentettek. A Mikes utcai családi házban szolid polgári jólét uralkodott, a látszerész-mester fehér színű bogárhátú Volkswagen autóval járt, a család nyaranta a Balatonon pihenhetett saját nyaralóban, Széplak-felsőn.

A házaspár és fiaik különösen vonzódtak a vízhez. Egy kielboat hajójuk is volt, amit az újpesti Haladás csónakházban tartottak. Azzal járták a Dunát, sokszor távolabbi pontokra is eljutva, a folyóparton sátorozva.

A családfő idővel – amikor az evezés már nehezebbre esett – egy motort szerelt a járműre, úgy hasították a hullámokat. Technikai érzékét máshol is kamatoztatta. Amatőr fotósként maga hívta elő fotográfiáit, nagyította és készítette papírképeit. Szeretettel gondozta házuk kertjét és jó kapcsolatot ápolt a szomszédokkal, köztük e sorok írójának nagyszüleiével.

Iparosként idővel kivívta a hatóságok elismerését. 1966-ban a Fővárosi Tanács ipari osztálya az ipar kiváló mesterének járó oklevéllel jutalmazta, tíz évvel később a Kisiparosok Országos Szervezete a „Jó minőségért” jelvényvel tüntette ki.

Bodánszky Gusztáv 1984-ben ment nyugdíjba, jó ötvenöt év töretlen újpesti látszerész munkával a háta mögött. Az üzletet és vele az ügyfélkört a fia vette át. Az idős mester azonban egészen haláláig, 1991-ig bejárt az üzletbe. Még megélte a rendszerváltást, de a korábban államosított üzlete addigra már nem állt, mivel az István út metróépítéshez szükséges szélesítések az üzletsort is elbontották, ahol az Ofotért üzlete működött.

A megyeri temetőben helyezték végső nyugalomba, sírja felett az utolsó fohászt Blázy Lajos evangélikus lelkész mondta.

A mester üzletének falát ma a róla készült portré díszíti (Szunyoghy András grafikusművész alkotása).

Bodánszky Gusztáv, a fiatal látszerész-mester (Fotó: magántulajdon)

Balatonszéplak felső közkedvelt étterme, a Zöldfa az 1980-as években, előtte az „elmaradbatatlan” Trabanttal (Archív fotó)

Balatonszéplak felső, ahol a Bodánszky család nyaralója felépült, fiatal település.

A Balaton déli partja egykoron mocsaras, vizenyős terület volt. Nem véletlen, hogy Fényes Elek híres település-leírásában csak így szerepel: „Széplak, puszta, Somogy vmegyében, Spissich, Sárközy, Gál s másoké” (1851).

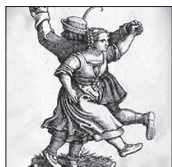
Változást a környék életében a tó déli partján végighúzódtó töltés megépítése hozott, lecsapolták a területet, ezzel lehetővé vált a vasútvonal kialakítása. A sínpár kiépítése után megérkeztek az első nyaraló családok is. Siófokkal a központjában az egész partszakasz kiépült. Balatonszéplak, ami 1938-ig Balatonkilitihez tartozott, szinte összenőtt nyugati szomszédjával, Zamárdival. A tó mentén egy 2,5 kilométer hosszú szabadstrandot alakítottak ki, ami Ezüstpart néven vált ismertté. 1950-től Siófok üdülővárosaként szerepel a leírásokban. Ikonikus épületegyüttese volt az újságírószövetség üdülője, ami 1965-től három évtizeden át

fogadta a vendégeket. Másik nevezetessége a Zöldfa vendéglő, ami ma is üzemel. A Kádár-korszak gulyáskommunizmusa idején igazi gasztró oázis és találkozási pont volt.

Széplak-felső másik, újabb kori nevezetességének is van politikai vetülete. Itt állították fel újra gróf Károlyi Mihály, az 1918-as köztársasági elnök szobrát, amit a budapesti Kossuth tér átépítésekor, 2012-ben bontottak el. Varga Imre szobrászművész, az emlékmű alkotója az áthelyezéskor azt mondta, hogy a szobornak „jobb helye van itt, távol a zajtól, egy hangulatos, csendes téren”. Balatonszéplak felső akkori polgármestere úgy vélekedett a bronzalakról: „nem egy hősi emlékmű, hanem egy hús-vér embert ábrázoló művészeti alkotás, amelyet meg kell őrizni”.

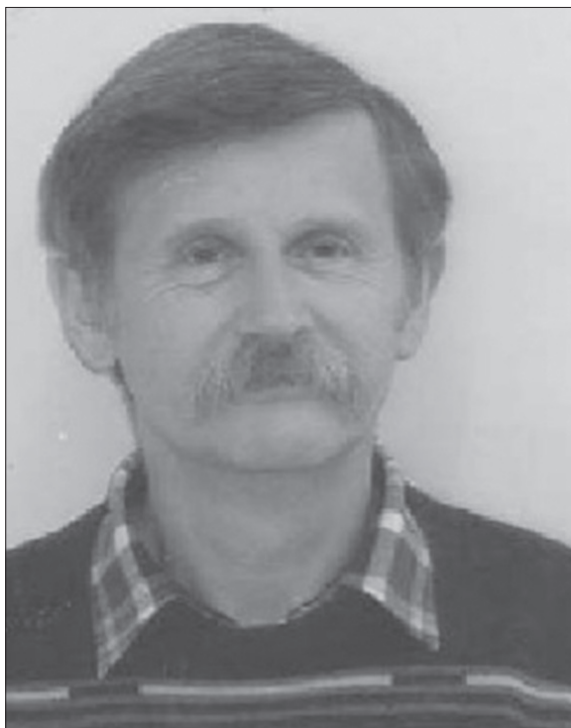
Bodánszky Gusztáv, ha most végig sétálna az Ezüstparton, csodálkozva látná az újdont apartmanházakat és talán furcsállná, hogy Károly Mihály gróf nagy riválisának, Tisza István grófnak adta vissza helyét a Parlament mellett, az ország főterén. □

A társastánc nemcsak szórakozás, hanem illemrendszer is

Újpesten sokan ismerik Földházi Péter tánctanár-koreográfust. A helyi gyerekeket, fiatalokat és az idősebb nemzedék tagjait évtizedeken keresztül fáradhatatlanul oktatta a standard és latin táncok lépéseire. Általa a kulturált mozgásforma elsajátítása több ezer növendék számára válhatott a mindennapok részévé. Földházi Péter neve egybeforrt a legendás Ady Endre Művelődési Központéval, majd az általa alapított Újpesti Társastáncosok Egyesületével (UTSE), és természetesen a Földházi Tánciskoláéval.

– *Több évtizeden keresztül munkatársként dolgoztunk együtt, a tánctanárom is te voltál, így az olvasók számára talán megbocsátható, hogy tegeződünk. Régóta befogadott újpesti vagy, de árukl el, hogy honnan indult az ifjú Földházi Péter?*

Földházi Péter tánctanár-koreográfus, az Újpesti Társastáncosok Egyesületének alapítója

– A pesti „Csikágóból”, ahogy a VII. kerületi Damjanich utca, Rottenbiller utca, Thököly út, Dózsa György út környékét nevezték. A szüleimmel és nagyszüleimmel egy Peterdy utcai lakásban laktunk. A Hernád utcában jártam ki az általános, majd a Radnóti Gimnáziumban a középiskolát. Utána az Ybl Miklós Építőipari Főiskolára is csak át kellett sétálnom a Thököly útra. Hacsak nem siettem, nem volt értelme buszra vagy trolira szállnom. Városgazdálkodás szakra jelentkeztem, mert matematikából és fizikából elég jó voltam, és elsősorban az érdekelt, hogy városképi szempontból miként alakul a fővárosunk. Végül ez az elképzelésem sikertelen maradt, mert diploma után a Taurus Gumi gyárba kerültem építészeti tervezőnek. Az üzemben mindössze egy-egy gép elhelyezését, műhelyeken belüli átépítését kellett megterveznünk.

– *Életed mely szakaszában jelent meg a társastánc?*

– Az 1960-as évek elején nagy divat volt a tánctanulás. A bátyám is járt tánciskolába és én követtem őt. Másodikos gimnazistaként 1967-ben a Radnótiban kezdtem el táncot tanulni. Emlékszem, egyik nap bejött az osztálytermünkbe a testnevelő tanárnő és így szólt: „gyerekek, a Danuviában táncot lehet tanulni! Ki akar jelentkezni?”. Grassel Jánosné Viki néni volt az oktatóm, majd a tanfolyam után ott maradtam a táncklubban. Megtanultuk a szalagavatók hagyományos nyitó táncait: a keringőt és a palotást, amelyekkel különböző bálokban léptünk fel. Abban az időben az iskola diákjai közül a táncolni tudók nyitották a bált, és nem az utcáról hívtak be oktatót. Negyedikes koromban klubot váltottam, mert kicsit komolyabb léptekkel szerettem volna haladni, ám az igazi okot egy lány jelentette. Egy nyaralás alkalmával ismerkedtem meg vele; szintén táncolt. Követni akartam őt, de eltevesztettem az ajtót!

Felmentem az angyalföldi József Attila Művelődési Házban az emeletre, bementem az első nyitott ajtón, ahol a társastáncklub működött. Jelentkeztem, ám tovább kellett volna mennem a folyosó végéig, ahol a balett-oktatás zajlott. A leány ugyanis balettozott. A társastánc mellett egy évvel később a balettra is beiratkoztam. Felnőttcsoport is létezett, a tagok közül többen különböző előadásokon stávizáltak. Kiváló mesterünk Balázsne Mednyánszky Henriette (1924–2017) nevét Újpesten is sokan ismerik. Nagyhírű oktató volt, sok-sok gyereknek tanította a balett csodás művészetét. Kiváló alapképzés folyt Heni néniénél, számos tanítványa a balettintézetben folytatta tanulmányait és a balettművészi pályát választotta.

Nekem azt tanácsolta, hogy a balett inkább a hobbit legyen, a tudásom alapján a társastáncot kellene tovább vinnem. Így is történt, a versenytáncra összpontosítottam, és jöttek is szépen az eredmények.

– *Ezek szerint megfelelő motivációt kaptál a profi táncosi pályához?*

– A táncklubban az általam megszokottól eltérően tanultunk. A mester előtáncolt vagy bemutatott egy lépéssort, majd mi is beálltunk a sorba és letáncoltuk a látottakat. A képzésen elég jól haladtam. Bár az első versenyem – negyedikben, az érettségi szünetben – nem sikerült túl fényesen, mert eltévesztettem a lépéssort és magam után húztam a partneremet. Az edző ráadásul tévedésből őt teremtette le, de szerencsére ez csak egy kisiklás volt. Szeptemberben már versenyt nyertünk, kiközösrültük a csorbát. Majd egy évvel később a kezdő D osztályból B osztályos lettem.

– *Ha jól sejtem, akkor a versenytánc addigra nem csupán kellemes időtöltés, hanem szinte igazi szerelemmé vált számokra.*

– Igen, sok edzéssel, gyakorlással és jelentős időráfordítással. Hetente legalább három edzésen vettünk részt. A tanulás mellett a tánc gyakran késő esti elfoglaltságot is jelentett. A gimnáziumi tanárok egy része szerencsére méltányolta, hogy számomra a tanulás rovására a versenytánc vált elsődlegessé.

A főiskolai végzős évemben a B osztályban országos abszolút bajnok lettem. Az egyéni előrehaladás azonban nem elég, sok múlik

a partneren is. Több esetben adódtak problémák, mert a sikerhez egyforma tudás, odafigyelés szükséges. Akkoriban a pontozás még nem volt annyira szabályozott, mint ma, a döntéseknél esetenként túlsúlyba került a szubjektív megítélés. Abban az időben a társastáncra nem sportként, hanem elsősorban szórakozásként tekintettek, amelyet sokan csupán kellemes időtöltésként műveltek. Eleinte bennem sem merült fel, hogy ennek köszönhetem majd a megélhetésemet.

Az 1950-es években a polgári kultúrát – aminek a társastánc is része volt – háttérbe szorították. Az oktatóm Fila Edéné, Magdi néni és kortársai külön jogosítvánnyal, kizárólag meghatározott iskolákban szervezhettek tanfolyamot. Ugyancsak előírták számokra, hogy néptánc csoportot is vezetniük kell, nem foglalkozhattak kizárólag társastáncal.

– *A kiváló táncudáson kívül mi kellett ahhoz, hogy oktatóvá váljass?*

– Fontos volt, hogy a jelölt megfelelő gyakorlati tudással rendelkezzen. Én a B osztályban táncoltam, amikor a Népművelési Intézet társastánc-oktatói tanfolyamot indított. A régi generáció kifutott, így szükségessé vált az új oktatók kinevelése. A versenytáncosok felnőttek, megfelelő szakmai indíttatással és gyakorlati előképzettséggel rendelkeztek. Én is így kezdtem. 1980-tól a tervezői munkám mellett már táncot tanítottam az újpesti „Ady”-ban. Ehhez a fővárosi tanácstól működési engedélyt kellett kérnem, amelyet évente meghosszabbítottam.

– *Mikor döntöttél a végleges pályamódosítás mellett?*

– Néhány évig a Fővárosi Mérnöki Tervező Intézetben dolgoztam, majd 1983-ban

Fellépő tánc csoport (1980-as évek)

átmentem a IV. kerületi Ingatlankezelő Vállalathoz. Fél évvel később döntöttem el, hogy a társastánc lesz a valódi hivatásom. Akkorra már kialakult körülöttem néhány nagyobb létszámú tanfolyami csoport, amelyek oktatását nem lehetett más munkával párhuzamosan végezni. Az Ady Művelődési Házban (akkor még az Árpád út 66.-ban) Lipták Lászlóné igazgató tánctanárként alkalmazott. Az egész rendszert nekem kellett felépítenem; a szervezést, azaz – mai kifejezéssel – a marketingmunkát is magam alakítottam ki. (Az oktatói tanfolyamon ilyen ismereteket nem nyújtottak.) A sikert igazolja, hogy volt olyan tanév, amikor közel négyszáz növendék járt hozzám. 1985-től Tatabányán is oktattam, valamint egy-egy csoportot vittem Dunakeszin, Fóton, Balassagyarmaton és néhány más településen.

Azt gondolom, bárkivel táncolok, nekem arra kell figyelnem, hogy ő mit tud. Oktatóként is az a feladat, hogy a mindenkori partnerrel úgy táncoljak, hogy az mindkét félnek kellemes élményt jelentsen.

– *Abogya korábban a mestered, te is iskolából toboroztad a csoportjaidat?*

– Igen, a Könyves Kálmán Gimnáziumból és a Kilián György (később: Déri Miksa) szakközépiskolából jöttek az első tanfolyamosok. Ők jelentették az alapot, akikre fokozatosan felépítettem a klubot és a versenytáncos csapatot. A kapcsolatok fokozatosan alakultak ki. Az Adyban szeptember elején, a tanfolyami beiratkozásnál hosszú sorok álltak. Külön megterveztem mit tanítsak, mi tartozik az elengedhetetlen alapok közé. Egy saját tervet raktam össze, egyik óra a másikra épült.

Tánc táborozó fiatalok Csongrádban (2000-es évek)

Máig megőriztem ezeket a tanmeneteket. A kezdő számára nem a tánc a legfontosabb, meg kell tanulnia a saját határait testben és lélekben egyaránt. Fontos, hogy figyeljen magára, a partnerére és a körülötte lévőkre is. Az utóbbi években az egyik sarkalatos kérdéssé vált a mobiltelefon használata. A résztvevőknek el kellett fogadniuk, hogy – egy-egy rendkívüli esetet kivéve – nem állhatnak ki a sorból telefonálni.

Az idők során nagy sikereket elérő táncosokat is kineveltem a klubunk számára, és akadtak tehetségek, akik máshol folytatták tovább.

– *A tánc szórakozás – mondod, de amellett nagyon kemény sport is.*

– Igen, a fiatal gyerekek energiáját, idejét, és mindemellett a szüleik pénztárcáját sem kíméli, mert a cipő és a ruha tetemes költség. A fiataloknak hetente két-három edzés, a szezonban szinte minden hétvégén verseny, elsősorban vidéken, ahová el is kell utazniuk. Sajnos ma már a fővárosban kevesebb a klub és a verseny is. Az alapszintű képzés más stílusokban népszerű, és egy részük csak a fizikailag hasznos mozgásrendszerre koncentrálnak, szakmailag kevésbé értékelhető.

– *A társastáncnak a középiskolákban is léteznek kampányidőszakai, mint például a szalagavatató vagy a ballagási bankett. Ilyen eseményekre is vállaltál táncmesteri feladatokat? A báli szezon is megdobta az érdeklődést?*

– A Könyves, a Kanizsay, az újpesti műszaki szakközépiskola diákjainak éveken keresztül tanítottam palotást, keringőt, csárdást, vagy akár country táncot. Számomra is nagy örömet jelentett, ha az általam elképzelt koreográfia tökéletesen megjelent térben a parketten vagy akár a kövezeten. Az ünnepek minden résztvevője számára gyönyörű látvány, amikor a báli öltözetet magukra véve a lányok mennyire bájosak, és a fiúk milyen fess legények lesznek.

Véleményem szerint a társastánc és a kulturált viselkedés az általános kultúra része, amelyeket a közoktatásban kellene tanítani. Ez a fajta tudás a megjelenés, a személyes ismerkedés és a kapcsolat kialakítás alapját is jelenti.

– *A feleségedet a tánc révén ismerted meg?*

– Egy táncos fellépés után a Helyiipari és Városgazdasági Dolgozók Szakszervezet

(HVDSZ) Művelődési Házának igazgatója meghívta a táncosokat az otthonába. Ott ismerkedtem meg a feleségemmel. Ő is táncolt, de az évek során mellettem elment a bátorsága. Az igazsághoz tartozik, hogy az elfoglaltságaim miatt a családban neki kellett helytállnia. Gyakori távolléteim túl sok kompromisszumot igényeltek. Éveken keresztül alig láttak, mert a különböző helyszínek között folyamatosan autóban ültem. Hétvégén a tanfolyamok mellett a táncosokkal versenyeken vettünk részt, reggel indultam el otthonról és csak este értem haza.

– Apukaként azért legalább az alaplépéseket megtanítottad a gyerekeidnek?

– Természetesen, bár a lányom nem kifejezetten táncos alkat. A társastáncot szereti, érti is, gyerekként számtalan esetben segített a testvérével együtt. Versenyeken a pontozólap összegyűjtésétől, az irányító feladatokon keresztül sok mindent vállaltak. Hozzászoktak a táncos rendezvények kulisszák mögött zajló eseményeihez is. A fiam jól táncol, hosszú ideig járt a klubomba is. Ma már az Egyesült Államokban él és dolgozik, de a korábbi partnerei közül többel is tartja a kapcsolatot. Annak idején a társastánc után kipróbálta az ír szteppet, abban is egészen ügyes volt. Az élete részévé vált a tánc, de a megélhetését egészen más területen találta meg.

– Máig kapcsolatban maradtál a táncsal?

– 2000-ben átszervezték az Ady pénzügyi-gazdálkodási rendszerét, amely nyomán alkalmazottból magánvállalkozó lettem; akkor hoztuk létre az Újpesti Társastáncosok Egyesületét. Az elfoglaltság akkor sem lett kevesebb, de örömmel vállaltam a feladatokat. A Covid miatt azonban 2020-ban abba kellett hagynom az oktatást, és később úgy alakult, hogy már nem indítottam újra.

A közelmúltban a „Táncsport Szövetség örökös tagja” címmel tisztelték meg, és a döntnöki karnak ma is tagja vagyok. Szabályokért felelő bírónak, döntnöknek vagy versenyfelügyelőnek évente többször is felkér a szövetség. Az 1985-ben alakult szervezetben egységes szabályozás szerint működik az oktatóképzés, a pontozási rendszer és az értékelés. Az utóbbi időben egyre jobban látszik, hogy a döntnöki kar véleményét elfogadják a versenyzők, a szülei és az edzők is. Előfordul,

hogy a ruhák kialakításában is tanácsot adunk, ugyanis előnyös, ha a táncruha nem gátolja, inkább segíti a jó teljesítményt. Lényeges, hogy figyelemmel kísérhetjük a változást, ami ebben a műfajban is óriási gyorsasággal zajlik. Az irányokat tekintve némelyikkel egyet tudunk érteni, másokat kritikával fogadunk, de érezzük a fiatalabbak megbecsülését. Visszagondolva, mi is így emlékszünk a tanító mestereinkre: Fila Edénére, Faluhelyi Magdára, Koltai Ottóra és sorolhatnám még a neveket. Újpestről Kocsis Györgyöt említeném, aki még a régi Rédliféle tánciskola növendéke volt.

– Mi jelenti számodra a szakmai elismerést, a valódi sikert?

– A kollégáktól több esetben kaptam pozitív visszajelzést, mintaként említve a növendékeim tudását. A siker számomra azt jelenti, hogy a tanítványaim nagy többségének megtaníthattam: a tánc nemcsak szórakozás, hanem egyben illemrendszer, viselkedéskultúra és viselkedésforma is. A villamoson találkozom néha egy-egy régi növendékkel, aki elárulja, hogy ma is a nálam elsajátított illemtan szerint éli az életét. Egyfajta elégtétel, ha az egykori versenyzők emlékeiben úgy maradnak meg a közösen eltöltött évek, hogy jó céllal voltam szigorú, és igazam volt, amikor keményen megköveteltem bizonyos dolgokat. Az Egyesült Államokban a fiam megismerkedett egy magyar házaspárral, akik annak idején itthon versenytáncosok voltak. Elismerően emlékeztek rám, és azt mondták: „az édesapád mindig korrekten pontozott, nem szubjektíven ítélt”. □

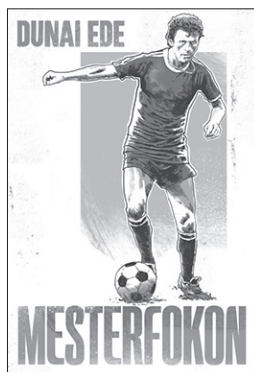

A fellépő táncsoport szabadtéri edzése (2020-as évek eleje)
(Fotók: magántulajdon)

Könyvek Újpestről

A kötet műfaját „négykezes önéletrajz”-ként jegyzik a szerzők, akik egyikét, Jolsvai Andrást sok újpesti személyes ismerőseként köszöntheti. Nemzedék- és pályatársa Fábri Péter színház- és zeneközeli író, műfordító és költő. Ami Jolsvait illeti, a rá jutó fél könyvben őszintén mesél olyan témákról, amelyekről eddig csak novelláiban és regényeiben, egy-egy irodalmi alakjának bőrébe bújva tett vallomást. Megidézi többek között gyerek- és ifjúkorának „fekete-fehér” Újpestjét. Ezúttal az is szóba kerül, amit könyveinek kedvelői tudni akartak róla, de nem mertek megkérdezni. A pesti polgári családban született Fábri Péter más milióban, művészek és értelmiségiek között nőtt fel. A két író személyes vallomása „egy korszak eseményeinek tárházaként, szubjektív vallomásként és szórazótató olvasmányként” egyaránt olvasható. A kötet a Kalligram Kiadónál jelent meg.

E könyv szerzőjét és főszereplőjét is Dunai Edének hívják. Az életrajzi regényt az „ifjabb” írta saját édesapjáról. A kötetből kiderül többek között, hogy miként kerülhetett egy óbudai srác a világklasszisokkal teletűzdelt Újpesti Dózsába. Megtudjuk, hogy Dunai III Ede tizenöt szezonon át szinte egyetlen percet se hiányozott, csapatával kilenc aranyérmert nyert, ám csupán tizenkét-szer volt válogatott. Tagja volt a müncheni olimpia ezüstérmes magyar csapatának, és a kötetből az is kiderül, hogy mindenk felett a labdarúgás állt élete középpontjában. A sportkedvelő olvasók bepillantást nyerhetnek a korszak lila-fehér kulisszái mögé, és a szerző személyes élményei alapján megismerhetik a futballista civil életét is. A könyv az Aposztróf kiadónál jelent meg.

Szoboravatás

Február 24-én ünnepélyes keretek között avatták fel Karig Sára műfordító bronzszobrát. Tóth Dávid szobrászművész alkotását a közelmúltban létesített istvántelki Karig Sára parkban helyezték el. A rendezvényen Bedő Kata kulturális alpolgármester mondott avatóbeszédet, közreműködtek a Lázár Ervin Általános Iskola diákjai.

Szűcs János Díj

Február 25-én a Megyeri úti klubházában került sor az UTE az utánpótlásért Alapítvány Szűcs János Díjának átadására. Az stadion megálmodójáról elnevezett elismerést az egykori elnök családtagjai alapították. Kitüntetésben részesült Soulavay Balázs ifjúsági labdarúgó, kapus; Lőrincz Róbert Újpestért díjas könyvtáros, az UTE történetének kutatója és dr. Sipos Lajos irodalomtörténész, Újpest díszpolgára a város múltjának kutatója. Az elismeréseket Óze István klubigazgató adta át.

Schrammel Imre kiállítása

Schrammel Illúziók & Karnevál címmel nyílt kiállítás a Pesti Vigadóban. A Kossuth- és Munkácsy-díjas keramikumművész kollázsain az eozin „hamis csillogását” állítja középpontba. A műalkotások mellett a kiállításon kortárs divattervezők öltözettervei tekinthetők meg, amelyeket a művész Karnevál című munkája inspirált. Az Újpest Díszpolgára címmel kitüntetett alkotó tárlata április 20-ig látogatható.

E-book az Izzóról

Forgács András Hullámok hátán című, lapunk 2024/4. számában ismertetett kötete megvásárolható és letölthető epub, mobi és pdf formátumban a Lira on-line felületéről: <https://www.lira.hu/hu/ekonyv/tortenelem-1/helytortenet/hullamok-hatan-ujpest-a-magyar-elektronikaipar-bolcsoje-ekonyv-epub-mobi-pdf-1>.

Zárva a helytörténeti gyűjtemény

A Neogrady László Helytörténeti Gyűjtemény költözés miatt zárva tart. A munkatársak a 370-0652-es telefonszámon és a helytortenet@ujkk.hu e-mail címen továbbra is az érdeklődők rendelkezésére állnak. A helyiség előterében lapunk változatlanul elérhető.